

A TÁRSASÁGI SZERZŐDÉS, MINT SZERZŐDÉS

FAZAKAS Zoltán József
egyetemi tanársegéd (KRE ÁJK)

1. Alapvetés. A társasági szerződés és a szerződéses szabadság kapcsolata

A polgári jog szabályai alapvetően arra hivatottak, hogy az általuk biztosított magán-autonómia lehetőségével élve a személyek alapvető vagyoni és személyi viszonyai kiteljesedjenek, az általuk megfogalmazott célokat szabályozott körülmények között elérhessék.¹ E célok elérésének eszközei a gazdasági életben klasszikusan szerződések révén érhetőek el, illetve kényszeríthetők ki, amely szerződések alanyai a gazdasági életben különösen, de nem kizárólagosan gazdasági társaságok.² Zárójelben megjegyzendő, hogy a gazdasági tevékenységek ellátásának alapvetően nem feltétele a társaságalapítás,³ a gazdasági társaság előnyei, különösen a tagoktól elkülönülő jegyében, így személyiségében, felelősségében és vagyonában rejlő előnyök alapvetően indukálják azok létrehozatalát,⁴ sőt az elkülönült vagyon és/vagy tekintetében felelősség a jogalanyiság lényegi felte.⁵ Természetesen egyes gazdasági tevékenysé-

¹ VÉKÁS Lajos: A Ptk. társadalmi modellje. In: VÉKÁS Lajos – Gárdos Péter (szerk.): *A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal*. Budapest, CompLex, 2013. 18–19.

² FERENCZI Fanni – PRUGBERGER Tamás: *A vállalkozás és a vállalkozói tevékenység egyes gazdaságjogi és gazdaságzociológiai problémáiról*. Debrecen, Kapitális Kft., 2016. 9.

³ Ezen megállapítást támasztja alá különösen a fogyasztóvédelmi jog normarendszere különösen az 1997. évi CLV. törvény a fogyasztóvédelemről 2. § b) pontja szerinti vállalkozó fogalma, ugyanakkor klasszikus kivételt képez pl. a koncessziós jog, ugyanis az 1991. évi XVI. törvény a koncesszióról 20. §-a szerint a koncessziót elnyerő személy részére a tevékenység ellátását koncessziós társaság megalapításának kényszeréhez köti.

⁴ SZALAI Ákos: A gazdasági szervezetek jogáról és közgazdaságtanáról. *Pázmány Law Working Papers*, Nr. 2018/17. 18–35.

⁵ NOCHTA Tibor: A polgári jogi felelősség szabályai az új Polgári Törvénykönyvben. In: GRAD-GYENGE Anikó (szerk.): *Egy új korszak hajnalán*. [Acta Caroliensia Scientiarum Iuridico-Politicarum VI.] Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, 2013. 152–153.

gek ellátása, különösen közérdekvédelmi vagy egyéb jogpolitikai szempontból meghatározott gazdasági társaságok alapításához kötött.⁶

A gazdasági társaságok, mint jogi személyek a magánjogi autonómia talaján jogügyleti akarat alapján létesítő okiratok, így társasági szerződések, alapító okirat vagy alapszabály által – cégjogi formai feltételeknek megfelelően – konstituálódnak.⁷ Ebből fakadóan magától értetődően merült fel a kérdés a múltban és a jelenben, hogy a társasági szerződésekre vonatkozó szabályok mennyiben feleltethetők meg a kötelmi jog általános szabályainak, milyen párhuzamok lelhetők fel, melyek a legfontosabb különbségek a társasági szerződés és általában a szerződés között? Jelen tanulmány tárgya ezért olyan elemzés elvégzése, amely a gazdasági tevékenységek ellátásának alapját képező klasszikus szerződésekre vonatkozó általános rendelkezéseket hasonlítja össze az azokat adott esetben ténylegesen elvégző gazdasági társaságot jogi entitásként konstituáló társasági szerződéssel, mint *sui generis* organizációs megállapodással.⁸ Az elemzés elvégzését a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) hatálybalépését követően megváltozott jogszabályi környezet teszi alapvetően indokolttá, mivel a monista álláspont alapján a Ptk.-ba illesztett társasági jog szorosabb kapcsolatot feltételez a társasági jog és a kötelmi jog között,⁹ így mind az egyoldalú jogügyletként, mind pedig társasági szerződéssel megalkotott létesítő okirat ennek megfelelően a kötelmi jog alapján is megítélhető és megítélendő.

A klasszikus szerződések esetében a szerződési szabadság elve és annak korlátai, valamint mindezek tartalma széles körű szakmai konszenzuson alapul. Ezen szabadság első főeleme önmagában az a kérdés, hogy létezik-e akaratelhatározás a szerződéskötésre, azaz az elhatározás szabadsága fennáll-e, a második főelem a partnerválasztás szabadságának kérdése, végezetül harmadik főelemként a szerződéses tartalom meghatározásának szabadsága jelenik meg.¹⁰ A szerződéses szabadság határai megjelennek mind a szerződési jogban, mind külön jogszabályokban,¹¹ így alapvető korlátot jelent bizonyos esetekben a szerződéskötési kötelezettséget, illetve a szerződéses partner oldaláról a kötelezően választandó felet előíró normák léte, valamint a tartalmat kötelezően, vagy klauzikálisan kógenesen meghatározó jogszabályok, jogintézmények összessége.

A gazdasági tevékenység ellátása alapvetően ugyan nem feltételezi társaság létrehozatalának kötelezettségét, azonban amennyiben erre irányuló döntés születik – amelyek okai a tevékenység végzésének jogszabályi feltételein túl különböző közzgazdasági

⁶ Erre példa a teljesség igénye nélkül az 1996. évi XLVIII. törvény a közraktározásról, 2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról, a 2014. évi LXXXVIII. törvény a biztosítási tevékenységről.

⁷ CSEHI Zoltán: A jogi személyek szabályozása az új Polgári Törvénykönyvben és annak tervezeteiben. In: GONDOSNÉ DR. PUSZTAHELYI Réka (szerk.): *Miskolci Konferenciák 2012 – Jogi személyek az új Polgári Törvénykönyvben*. Miskolc, Novotni Alapítvány, 2013. 68–71.

⁸ PAPP Tekla: Társasági szerződés. In: DÚL János – LEHOCZKI Zóra Zsófia – PAPP Tekla – VERESS Emőd: *Társasági jogi lexikon*. Budapest, Dialóg Campus, 2019. 266.

⁹ MISKOLCZI BODNÁR Péter: Változások a részvénytársaságok jogában In: GONDOSNÉ (2013) i. m. 134.

¹⁰ Vékás Lajos: *A szerződési jog általános rész*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2016. 37–39.

¹¹ VÉKÁS (2016) i. m. 41–47.

alapokban és döntésekben lelhetőek fel –, szintén érvényesülnek a szerződési szabadságból levezetett társulási szabadság és egyéb társasági jogi alapelvek együttese és azok korlátai.¹² A társasági jog alapelveinek áttekintése a szerződési alapelvekkel való párhuzamosságok és rokon vonások összehasonlítását teszi lehetővé, amelyek közül a cégnyilvánosság elve képez kivételt.

A társulási szabadság egyrészt jelenti az alapítás elhatározásának és e körben a partnerválasztás szabadságának jogát és a tartalom megválasztásának szabadságát. Az elhatározás, mint döntés azonban magában hordozza a korlátok, illetve a társasági jog szabályozásában rejlő különleges normák feltétlen érvényesülését is.¹³ A társasági jog e körben a klasszikus polgári jogi szerződésektől, amelyek alap kiindulópontja a szolgáltatás és ellenszolgáltatás párhuzamában és egyben ellentétes irányú magatartásokban, érdekpozíciókban áll, lényegét tekintve tér el. A társasági szerződés ugyanis organizációs szerződés, annak tárgya mindig egy jogi entitás létrehozatala, amely szükségképpen azonos irányú magatartásokat indukál a felek részéről, azaz az érdekpozíció azonosnak tekintendő.¹⁴ Mindebből egyenesen következik az a rendkívül összetett szabályozás, amelyben a polgári jogi szerződésektől eltérően hangsúlyosabb szerepet kap az imperatív, kógens, klauzikálisan kógens szabályok alkalmazása a diszpozitív kiindulópont deklarációja ellenére.¹⁵

Alapvető korlátként elsőként a formakényszert kell megjelölni, azaz csak a Ptk., illetve az adott tevékenységre irányadó jogszabály által ismert és meghatározott valamely társasági forma választható, míg a polgári jogi szerződés léte ilyen formában alapvetően nem meghatározott. Különös korlát a már említett típuskényszer esetében a tartalom, azaz a választott tevékenység által determinált társasági forma kötelezettsége, illetve az alapítási kényszer esete. A társult tagok egyenlőségének elve szintén párhuzamba állítható a mellérendeltség és egyenlőség klasszikus alapelvével.¹⁶ A bírói kontroll elve – akár rendes, akár választottbírósról van szó – mind a szerződési jog, mind a társasági jog alapvető fontosságú rendelkezése.

2. A szerződés és a társasági szerződés alapvető jellemzői

2.1. A szerződés és a társasági szerződés normarendszerben való helye

Köztudomású, hogy hosszas társadalmi és szakmai vitát követően, amely a kodifikáció során a monista és dualista szabályozás érvei között zajlott,¹⁷ a jogalkotó az előbbi álláspontot elfogadva külön könyvbe integrálta a társasági jogot és ezáltal a társasági

¹² HARSÁNYI Gyöngyi: A társasági jog alapelvei. In: MAJOROS Tünde (szerk.): *Gazdasági társaságok a Polgári Törvénykönyvben*. Budapest, Patrocínium, 2016. 23–29.

¹³ PAPP Tekla: *Atipikus szerződések*. Budapest, HVG-Orac, 2019. [a továbbiakban: PAPP (2019a)] 113–114.

¹⁴ BÍRÓ György: A szerződések tipizálásának jelentősége és lehetséges módozatai. In: BÍRÓ György (szerk.): *Szerződési alaptípusok*. Miskolc, Novotni Alapítvány, 2003. 19.

¹⁵ AUER Ádám: A diszpozitivitás jelentősége a társasági jogban. *Magyar Jog*, 2016/7–8. 395–396.

¹⁶ LÁBADY Tamás: *A magánjog általános tana*. Budapest, Szent István Társulat, 2016. 107–112.

¹⁷ SÁNDOR István: *Tanulmányok a társasági jog területéről*. Budapest, Patrocínium, 2015. 183–193.

szerződést a Ptk. Harmadik Könyvében.¹⁸ A Ptk. Hatodik Könyv Első és Második része tartalmazza ugyanazon törvényben a valamennyi szerződésre irányadó rendelkezéseket, a Hatodik Könyv Harmadik része pedig az egyes szerződéseket.¹⁹ Itt kell megjegyezni, hogy a Ptk. 6:498–6:513. §-aiban szabályozott társasági szerződés nem tévesztendő össze a Harmadik Könyvben szabályozott gazdasági társaságokra vonatkozó társasági szerződéssel, elvégre az nem hoz létre önálló, tagoktól elkülönülő jogi személyt. A polgári jogi társaság, mint szerződés, az abban részt vevő felek érdekeit és közös céljait rögzítő kötelelem, az nem haszonszerzési célú, illetve nem feltétlenül gazdasági tevékenységet tartalmaz.²⁰

Az alapvetésben rögzített kiinduló tétel szerint egy adott tevékenység ellátását a fél szerződési jogi alapon alapvetően akként tudja vállalni, hogy a Ptk. Hatodik Könyvének Harmadik Részében nevesített, az adott tevékenységre vonatkozó normarendszert alapul véve a Második Részben rögzített szabályok együttes alkalmazásával, figyelemmel a valamennyi kötelelemre alkalmazandó Első rész szabályaival vállal kötelezettséget.

Amennyiben a fél vagy felek az adott tevékenységet a társulási szabadságukkal élve valamilyen gazdasági társasági formában kívánják ellátni, amely alapvetően a legelterjedtebb és legáltalánosabb mód a vállalkozások tekintetében,²¹ úgy a félnek a fentiekhez hasonló jogalkalmazói lépéseket kell tennie a Harmadik Könyv normarendszerének megfelelően. Ennek megfelelően a tevékenységre leginkább alkalmas vagy jogszabályban kötelezően rögzített társasági formát kiválasztva alkalmazza az adott társaságra vonatkozó szabályokat, illetve a valamennyi gazdasági társaságra alkalmazandó előírásokat, végezetül a jogi személy általános szabályait segítségül hívva határozza meg az adott társaság formáját, tartalmát, külön hangsúlyosan figyelembe véve a 2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról (a továbbiakban: Ctv.) egyes vitatott módon ott elhelyezkedő és ezért nehezen áttekinthető anyagi jogi²² és eljárásjogi szabályait, egyben alkalmazza az adott esetben leginkább megfelelő belső szabályozási technikákat, élve a diszpozitivitás jogával.²³

2.2. A szerződés és a társasági szerződés fogalma

A vizsgálat tárgyainak normarendszerben való elhelyezését követően kísérletet tehetünk a szerződés, illetve a társasági szerződés fogalmának rögzítésére.

¹⁸ CSEHI Zoltán: Az egyesület és az alapítvány az új Polgári Törvénykönyvben. In: GRAD-GYENGE (szerk., 2013) i. m. 79–82.

¹⁹ VÉKÁS (2013) i. m. 22–25.

²⁰ KISFALUDI András: A polgári jogi társasági szerződés. In: VÉKÁS–GÁRDOS (szerk., 2013) i. m. 927–936.

²¹ VERESS Emőd: A társaságok. A társasági jog fogalma. a társasági jog forrásai. In: VERESS Emőd – FEGYVERESI Zsolt – PÁL Előd: *Román társasági jog*. Kolozsvár – Cluj-Napoca, Forum Iuris, 2019. 89.

²² SZIKORA Veronika: A társasági jog és a Polgári Törvénykönyv kodifikációjának összefüggései. In: VÉKÁS Lajos (szerk.): *Fejezetek a Polgári Törvénykönyv keletkezéstörténetéből*. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018. 137.

²³ Ptk. 3:4. §.

A szerződés tekintetében a jogalkotó általános fogalmat ad,²⁴ egyértelműen meghatározva, hogy az a felek kölcsönös és egybehangzó jognyilatkozata, amelyből kötelezettség keletkezik a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság a szolgáltatás követelésére.²⁵ A szerződés konjunktív fogalmi elemei a felek kölcsönös akaratnyilatkozatában, azaz akaratelhatározásában lelhetők fel, amelynek célja valamely szolgáltatásra irányul, amelyet a jog elismer és végső soron állami kényszerrel ki is kényszerít.²⁶

Ezt az alapfogalmat minden szerződésre általános érvennyel kell alkalmazni, az egyaránt igaz a nevesített, azaz nominát szerződésekre és az innominát szerződésekre.²⁷ A fogalom alapján a Ptk. Hatodik Könyv Harmadik része nevesíti és bontja ki az adott szerződéstípusokat megtestesítő egyedi szerződések fogalmait, amelyek tartalma és a benne rögzített közvetlen tárgyak feleltethetők meg a célul tűzött gazdasági tevékenységnek, azonban a Ptk.-n kívül számos, egyéb jogszabályban szabályozott, vagy a joggyakorlatban élő szerződés is létezik, azok széles körű, különböző szempontok szerinti csoportosítása ismert.²⁸

A fogalmi elemek konjunktívek, azok együttes jelenléte szükséges a szerződés létehez, bármelyik elem hiánya nem létező szerződést eredményez. Amennyiben egy fél tesz jognyilatkozatot, a több fél követelményének hiánya okán az legfeljebb egyoldalú kötelelemkeletkeztető tény a konszenzus fogalmi elemének hiánya miatt.²⁹ Az utolsó fogalmi elem, a jogi elismertség hiányában pedig a kikényszeríthetőség hiányzik, ilyen esetekben a Ptk. a semmisség, illetve az érvénytelenség jogintézményeit rendeli alkalmazni,³⁰ amelyek kifejtésére jelen tanulmány terjedelmi okokból nem vállalkozhat. A kikényszerítés tekintetében kiemelendő, hogy gazdasági szempontból egyéb módszerek is rendelkezésre állnak a szerződéses ígéret teljesítésének biztosítására az állami úton túl, amelyek közül az erkölcs, illetve az üzletszerűség szempontjából fontos rendszeres tevékenységből fakadó újabb szerződések megkötésére irányuló jó hírnév teljesítési ösztönzőjét emelhetjük ki.³¹

A társaságokat létrehozó egyoldalú jogügyletek organizációs jognyilatkozatok, míg a többalanyú létesítő okiratok annak ellenére szerződésnek³² tekintendők, hogy ekként azokat nem definiálja a törvény. A Ptk. ennek megfelelően a társasági szerződés általános fogalmát nem adja meg, azonban amennyiben a létesítő okirat többalanyú, akkor az mindenképpen organizációs polgári jogi szerződés.³³

²⁴ Ptk 6:58. §.

²⁵ PAPP (2019a) i. m. 17.

²⁶ VÉKÁS (2016) i. m. 20.

²⁷ BÍRÓ (2003) i. m. 15–17.

²⁸ PAPP (2019a) 19–51.

²⁹ BÍRÓ György: *Kötelmi jog*. Miskolc, Novotni Kiadó, 2004. 214–221.

³⁰ NOCHTA Tibor: Az érvénytelenség jogkövetkezményeiről – joggyakorlati tükröben. In: PUSZTAHELYI Réka (szerk.): *Miskolci Konferenciák 2009 – A magánjogi kodifikáció eredményei*. Miskolc, Novotni Alapítvány, 2010. 52–60.

³¹ SZALAI Ákos: *A magyar szerződési jog gazdasági elemzése*. Budapest, L'Harmattan, 2013. 25–30.

³² KISFALUDI András: A társasági jog helye a jogrendszerben. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 2000/3. 3–12.

³³ SÁRKÓZY Tamás: A „hibás” társaságról. *Magyar Jog*, 2000/12. 705.

A társasági szerződés, mint atipikus szerződés lényeges tartalmi elemeit a törvény az adott társaságtípus fogalmában esetenként rögzíti, továbbá azok a gazdasági társaság fogalmi elemeiből állapíthatók meg a jogi személyre vonatkozó általános rendelkezéseken túl, amely végül elvezethet egy fogalomalkotáshoz a Ptk. Harmadik Könyve normarendszerének alapul vételével.

A Ptk. Harmadik Könyvének jogi személyekre és a gazdasági társaságokra vonatkozó általános rendelkezései együttes értelmében alapján a gazdasági társaság létesítő okirata olyan törvényben meghatározott alakiságokkal rendelkező írásbeli egyoldalú jognyilatkozat vagy szerződés, amelynek célja az abban részt vevő fél vagy felek, azaz a tag vagy tagok üzletszerű, tagok esetében közös gazdasági tevékenysége folytatásának személyi és tárgyi feltételeinek biztosítása a felek vagyoni hozzájárulásával, s ezek alapján tárgya a tagoktól elkülönült jogi személyiséggel, névvel, felelőséggel és vagyonnal rendelkező, törvényben meghatározott formájú és nyilvántartásba veendő vállalkozás, mint jogi entitás létrehozatala, amely jogi személy kötelezettségeiért saját vagyonával felel, működésének nyereségéből a felek részesednek, és a működésének veszteségét viselik, amely jogból, illetve kötelezettségből a felet kizárni nem lehet.³⁴ A továbbiakban a létesítő okiratot, függetlenül annak jogi személyenként, illetve gazdasági társaságonként adott esetben eltérő elnevezésétől a továbbiakban együttesen társasági szerződésként nevesítjük.

2.3. A szerződés és a társasági szerződés fogalmi jellemzőinek összehasonlítása

A társasági szerződés fogalom meghatározását követően, amely valamennyi társaság létesítő okiratára alkalmazandó³⁵ az összehasonlíthatóvá válik a polgári jogi szerződés fogalmával.

Az első lényeges jellemzőt és egyben különbségtételt a felek fogalmi eleme képezi. Szerződést a fentiek szerint legalább két fél hozhatja létre. Létesítő okiratot azonban egy személy akarathatározása is létrehozhat vagyonegyesítő társaságoknál, míg társasági szerződés értelemszerűen többes személyi kört feltételez. Ilyen esetben, figyelemmel a szerződés fogalmi elemét képező többes személyi körre, egyetlen személy által tett létesítő okirat esetében a jog annak elnevezését alapító okirat vagy alapszabály elnevezéssel pontosítja. Többes személyi kört feltételez *per definitionem* a személyegyesítő társaságok köre, amely esetekben maga a társaság fogalma rögzíti a társasági szerződést és annak megkötését.³⁶ A magyar jogi megoldástól eltérő gyakorlatot képvisel jó néhány állam joga, létezik olyan megoldás, ahol meghatározott taglétszám szükséges a társaságalapításhoz, de olyan megoldás is fellelhető, amely a tagok létszámát felső korláttal limitálja.³⁷

A felek száma mindezeknek megfelelően összehasonlítási alapot ad a konszenzus és a felek érdeke kérdésének elemzéséhez. Szerződés esetében a konszenzus nem csak

³⁴ Ptk. 3:1–14. §§; 3:88–89. §§; 3:91–95. §§.

³⁵ HARSÁNYI Gyöngyi: A létesítő okiratok. In: MAJOROS (szerk., 2016) i. m. 23–29.

³⁶ Ptk. 3:138. §, illetve 3:154. §.

³⁷ SÁNDOR (2015) i. m. 130.

a kölcsönös és egybehangzó akaratkijelentést jelenti, hanem a lényeges tartalmi elemekben való megállapodást is feltételezi.³⁸ A szerződés önmagában hordozza a felek részéről egymás érdekeinek és céljainak felismerését, továbbá ezen érdekek figyelembevételét, amely során fokozottan érvényesül a jóhiszeműség és tisztesség elve az együttműködési és tájékoztatási kötelezettséggel együtt. A szerződés nem öncélú, az abban rögzített tárgy magában hordozza kölcsönösen a felek által nevesített érdekek és igények felek általi szerződészerű kielégítését, illetve a kielégítés igényét.³⁹ Az érdekek és igények ugyan a felek irányából tekintve eltérők, azonban azok főszabályként szinallagmatikus kapcsolatban állnak, maga a szerződés ennek megfelelően kölcsönös ígéret az abban megfogalmazottak teljesítésre.

Egyszemélyes társaság esetében konszenzusról nem beszélhetünk, de az érdekefogalom, az érdekepozíció ebben az esetben is a többszemélyes társaságokéval azonos. Többszemélyes társaság esetében a felek, mint tagok érdekei azonos érdekepozíciót adnak, azaz megalapozzák azon közös célokat, amelyek megtestesülnek a közös gazdasági tevékenység folytatásában, annak személyi és tárgyi feltételeinek biztosításában, illetve a tagoktól elkülönült jogi személyiséggel rendelkező, törvényben meghatározott formájú vállalkozás létrehozatalában.

A szerződés tárgyát, eredményét tekintve az mindig az abban részt vevő felek között létrejövő kötelemként értelmezhető, azaz relatív jogviszony,⁴⁰ annak tárgya legtöbb esetben a Ptk. Hatodik Könyv Harmadik része szerint determinált azzal, hogy a felek a diszpozitivitás lehetőségével élve egyéb szerződéses konstrukciókat is létrehozhatnak, atipikus szerződéseket alkothatnak,⁴¹ továbbá komplex, összetett szerződésrendszereket, szerződés láncolatokat, hálózatokat, keretmegállapodásokat, szerződés csoportokat hozhatnak létre,⁴² azonban a szerződés, illetve ilyen komplex szerződésrendszerek egyebekben nem vezetnek semmilyen körülmények között új, önálló jogi entitás létrehozatalához. A szerződésekben megfogalmazott célokat tekintve a gazdasági, üzleti, kereskedelmi cél csak egyike a lehetséges céloknak, az, bár a legtöbb szerződés esetében fontos elem, de mégsem tekinthető kizárólagosnak, azaz a kereskedelmi elem az üzleti élet szerződéseinek sajátossága.⁴³

A társasági szerződés ezzel szemben minden esetben egy önálló jogalany létrehozatalát célozza gazdasági életben való részvétel igényével, illetve azt eredményezi,

³⁸ Ptk. 6:63. § (1) és (2) bekezdés.

³⁹ FAZAKAS Zoltán József: Magyarország Polgári Törvénykönyvének egyes alapvető rendelkezései a kálvini tanítások tükrében. In: SZABÓ Zsolt (szerk.): *Kálvinizmus ma*. [Acta Caroliensia Scientiarum Iuridico-Politicarum IX.] Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, 2014. 117–126.

⁴⁰ LÁBADY i. m. 29.

⁴¹ MISKOLCZI BODNÁR Péter: Az üzleti életben alkalmazott szerződések közös vonásai. In: MAJOROS Tünde (szerk.): *Kereskedelmi szerződések alapvető szabályai*. Budapest, Patrocínium, 2015. 27–29.

⁴² PAPP Tekla: Komplex szerződési képződmények. In: RAFFAI Katalin – SZABÓ Sarolta (szerk.): *Honeste benefacere pro scientia – Ünnepi kötet Burián László 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest, Pázmány Press, 2019. 473–484.

⁴³ MISKOLCZI BODNÁR Péter: Kereskedelmi jogi elemek a hagyományos szerződések módosuló szabályai-ban. In: GRAD-GYENGE Anikó (szerk., 2013) i. m. 109–110.

amennyiben a cégeljárás során a bírói kontroll elve szerint lefolytatott eljárás eredményeképpen azt nyilvántartásba veszik.⁴⁴ A társasági szerződéssel létrehozott jogalany az azt létrehozó személyekkel azonos jogképességgel rendelkezik a kizárólag az emberhez társítható értelemszerű különbségek kivételével.⁴⁵ Az ily módon létrehozott jogi személy tehát egy fikción alapuló megszemélyesítés jogtechnikai megoldása.⁴⁶

A társasági szerződés esetében is a diszpozitív szabályozás a kiindulópont, a társaság alapításának fundamentuma a társaság tagjainak magánautonómiája és szabad akaratelhatározása, azonban a diszpozitív szabályozás határvonalai azonban korántsem olyan tágasak, mint a szerződési jogban.⁴⁷ A formakényszer, illetve a típuskényszer, a tőkeminimum kérdései, illetve az adott tevékenységre irányadó külön jogszabályok rendelkezései ezt a lehetőséget jelentősen szűkítik, illetve adott esetben ki is zárják, valamint a bírói gyakorlat is meghatározó szerepet visel a diszpozitív szabályok értelmezésében és annak effektív korlátait jelenti.⁴⁸ A törvény alapvetése szerint a gazdasági élet kihívásaira leginkább a rugalmas, megengedő szabályozás adhat hatékony válaszokat, amelyből fakadóan a magánautonómia korlátozása a társasági jogban a szerződési joggal egyezően is csak kivételes lehet, ugyanakkor a gazdasági élet szereplői a kiszámíthatóság érdekében sok esetben a kógens szabályozást preferálják.

Az időtényező elemét vizsgálva megállapítható, hogy a szerződések mind a rövid, mind a hosszú távú kapcsolatok szabályozására alkalmasak, az azonnali prompt ügyletektől a több évig, évtizedig terjedő skálán bármilyen időtartamú szerződés elképzelhető, akár nevesítve határozott idejű szerződésként, akár határozatlan idejű jogviszonyként.

A társasági szerződés a benne hordozott célokra is figyelemmel ezzel szemben mindig tartós időintervallumot feltételez és eredményez. A társasági szerződés, illetve az általa konstituált jogalany megszüntetésének is különleges módjai vannak, kógensen rendezve elsősorban a Ctv., illetve az 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szabályaiban, minden esetben jelentős időtényezőkkal számolva. A jogalany időtartama lehet határozott, illetve határozatlan a végezni kívánt tevékenység jellegére, időtartamára, vagy az adott ágazati jogszabály kötelező előírásaira figyelemmel. A jogalkotó a határozatlan idő vélelméből indul ki, így negatív jogalkotással élve a társasági szerződésben kötelező elemként a határozott időtartamot kell kötelezően rögzíteni.⁴⁹

Megkülönböztető fogalmi részelem az elnevezésben is fellelhető a polgári jogi szerződések és a társasági szerződés között. A polgári jog szerződései tekintetében a felek bármilyen elnevezést alkalmazhatnak, mivel azokat nem az elnevezésük, hanem a tartalmuk szerint kell értelmezni és jogvita esetén elbírálni. A társasági szerződés

⁴⁴ HARSÁNYI Gyöngyi: A gazdasági társaságok alapítása. In: MAJOROS (szerk., 2016) i. m. 72–77.

⁴⁵ Ptk. 3:1. § (1)–(3) bekezdések

⁴⁶ SÁRKÖZY Tamás: *A jogi személy elméletének alakulása. Vizsgálódások a szervezetek komplex jogalanyiságáról.* Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1985. 61.

⁴⁷ KISFALUDI András: Kogencia vagy diszpozitivitás a társasági jogban. *Gazdaság és Jog*, 2006/8. 3–10.

⁴⁸ AUER i. m. 402–404.

⁴⁹ Ptk. 3:4. § (5) bekezdése.

azonban csak társasági szerződés, vagy alapszabály, vagy alapító okirat elnevezéssel bírhat társaságtípusonként meghatározottan.

A fogalmi jellemzők tekintetében az alakítás kérdése a polgári jogi szerződések tekintetében alapvetően nem meghatározott, bár a gyakorlat elsősorban adminisztrációs és bizonyítási okokból, valamint számviteli szabályokból eredően az írásbeli formát preferálja, de maga a Ptk. az írásbeliséget kivételesnek tartja, a szerződéseket ezért szóban, írásban, illetve ráutaló magatartással is meg lehet kötni.⁵⁰

A társasági szerződés azonban nemcsak írásbeli alakhoz, hanem annak különösen szigorú alakzatához kötött,⁵¹ az minden esetben között közokirat, vagy ügyvéd, vagy valamely alapítóval munkaviszonyban álló kamarai jogtanácsos által ellenjegyzett magánokirati formában létezhet.⁵²

Külön kiemelés érdemel e körben a cégbejegyzési eljárás és a cégnyilvántartás egyes kérdéseiről szóló 21/2006. (V.18.) IM rendelet mellékletében megtalálható iratminták esete, amelyeket a cégeljárásban, értelemszerűen a fenti szigorú alakításokhoz kötött fel lehet használni. A szerződésminták kérdése jogalkalmazói oldalon alapvetően veti fel a diszpozitivitás kérdését, elvégre az iratminták alkalmazása esetén az abban foglaltaktól eltérni nem lehet, a rendelkezéseket sem kiegészíteni, sem pedig az iratmintában rögzített, egyébként az adott felek számára irreleváns rendelkezésekből törölni sem lehet. A szerződésminták részben rokonságot mutatnak az általános szerződési feltételekkel abból a szempontból, hogy a tartalomalakítás szempontjából előre meghatározott, azaz kötött. A szerződés minta azonban nem valamely fél által, hanem jogszabály által adott, így a felek egyikének megkérdése nélkül kialakított és értelemszerűen nem célja a felek között több, ismételt szerződés létrehozatala. A tartalomalakítás szabadsága ebben az esetben, amely a társaságalapítások közel 90%-t jelenti, illuzórikus. A felek e körben csak azt dönthetik el szabadon, hogy alkalmazzák-e a jogszabályban rögzített szerződés minta feltételeit. Amennyiben a felek a szerződés minta alkalmazása mellett döntenek, döntési szabadságuk csak az iratminta kiválasztására és annak megfelelő kitöltésére terjed ki, a tartalmi kérdések egyéb alakítására nem, így a diszpozitív- kógens szabályok közötti választás kérdése nem merül fel.⁵³ A szerződés minták kétségtelen előnye a társaságalapítás meggyorsítása és illetékmentesége, azonban annak merev szabályai a Ptk. alapállásával ellentétesek. A gyakorlatban elterjedt az a megoldás, hogy a szerződés mintával történt cégalapítást követően a felek a szerződés minta rendelkezései helyett gyakorlatilag a már megalapított és jegyzett társaság új társasági szerződését kötik meg, újra alkotva annak tartalmát igényeiknek megfelelően a szerződés minta szövegének hatályon kívül helyezésével, és változás-bejegyzési eljárásban az így módosított létesítő okiratot nyújtják be a Cégbíróságnak.

⁵⁰ Ptk. 6:4. § (2) bekezdés.

⁵¹ HARSÁNYI Gyöngyi: A gazdasági társaságok alapítása. In: MAJOROS (szerk., 2016) i. m. 60–61.

⁵² Ptk. 3:95. §.

⁵³ VÉKÁS Lajos: A Polgári Törvénykönyv alkalmazásának első gyakorlati tapasztalatairól. In: VÉKÁS (szerk., 2018) i. m. 333.

3. Tartalmi összefüggések

3.1. A szerződés és a társasági szerződés megkötésének kapcsolódási pontjai

A szerződési és társulási szabadság elvéből levezethetően ezen elvek kivételei, határai és korlátai megfelelő figyelembevételével alapvetően mindkét szerződés megkötésének döntő motívuma az akarati tényező feltárása. Az akarati tényező a szerződés tárgyában manifesztálódik, illetve a társaság esetében kifejeződik a választott társasági formában és a tevékenységekben.

Mindkét jogintézmény esetében ennek megfelelően kiindulási pontot képez a szerződés megkötését megelőző döntési folyamatok összessége, illetve a megkötésre irányuló tárgyalások által a felek között közvetített információk és adatok együttese.

A polgári jogi szerződések ezen létszakában az ajánlatra és annak elfogadására irányuló rendelkezések⁵⁴ jelenthetik az akarat megfelelő kinyilvánítását, de hasonlóképpen alkalmas a versenyeztetési eljárás⁵⁵ szabályrendszere is a szerződési akarat feltárásához. Az ajánlat, illetve az ajánlattételre felhívás tehát mindenképpen az adott szerződés tárgyát képező gazdasági igény megfogalmazását jelenti, amely igény képezi a szerződési konszenzus alapját. Éppen ezért különösen fontos az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség felek általi teljesítése, mert ez alapján alakulhat ki a megfelelő konszenzus a tartalom megfelelő meghatározására.⁵⁶

A társasági szerződés megkötése esetében szintén kiemelten fontos a megkötést megelőző információk és adatok felek általi feltárása. A feltárás során az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség teljesítésére az általános szerződéskötéssel kapcsolatos normarendszer és elvárás megfelelően alkalmazandó. Lényeges különbség azonban, hogy tekintettel a törvény által meghatározott szigorú formai és tartalmi követelményekre, arra, hogy a társasági szerződés organizációs jellege okán új jogalanyt teremtsen,⁵⁷ az információk körének egy része törvényben meghatározott, továbbá a tartalom meghatározásának szabadsága csak a törvényi keretek között érvényesülhet.⁵⁸

A konkrét társasági szerződés megkötése előtt tehát a feleknek fel kell tárniuk, illetve megegyezésre kell jutniuk azon gazdasági célkitűzésről és tevékenységről, amelyet el kívánnak látni. Az érdekek kölcsönös feltárása és a célokban rejlő alapkonszenzus egyfajta bizalmat feltételez a felek között, elvégre hosszú távú együttműködést eredményez a társasági szerződés megkötése, amely érdekazonosság és szükségképpeni bizalmi kapcsolat a társasági szerződések lényeges ismérve már a római societastól kezdve.⁵⁹

⁵⁴ Ptk. 6:63–6:70. §§.

⁵⁵ Ptk. 6:74–6:76. §§.

⁵⁶ VÉKÁS (2016) i. m. 86–89.

⁵⁷ NOCHTA Tibor: A gazdasági társaság alapítása. In: OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok Nagykommentárja I. kötet*. Budapest, Opten Informatikai Kft., 2014. 495.

⁵⁸ KISFALUDI András: A jogi személy létesítése. In: VÉKÁS–GÁRDOS (szerk., 2013) i. m. 85–90.

⁵⁹ SÁNDOR István: A társasági jog római jogi gyökerei. *Gazdaság és Jog*, 2000/5. 3.

A fenti akarati tényező alapján kialakuló konszenzust követően a jogszabályi, különösen az ágazati jogszabályi keretek között meg kell határozni kívánt gazdasági tevékenységet és annak társasági formáját, amely döntés meghatározza a társasági szerződés megkötésének további folyamatát. Természetesen a polgári jogi szerződés estében is igazak ezen a megállapítások olyan szerződések esetében, ahol vagy a Ptk., vagy egyéb jogszabály különös feltételek ír elő a szerződés tárgyára vonatkozóan.

A társasági szerződés esetében elsődlegesen a végzendő tevékenység és ezáltal a meghatározott társaság formájának kiválasztása alapkérdés, mert ez a döntés determinálja azon kereteket, ahol a felek kiteljesíthetik a társulási és vállalkozási szabadságuk célkitűzéseit. Amennyiben tehát a két alapkérdés tekintetében konszenzus áll fent, illetve egyszemélyes társaság esetében a döntés meghatározott, a társasági szerződés megkötésének törvényi lépéseit kell végrehajtani, illetve végrehajtatni a bejegyzés érdekében.

A kiválasztott társasági forma egyebekben meghatározza a társasági szerződés elnevezését, illetve az adott társaság Ptk.-ban, illetve Ctv.-ben, valamint az adott tevékenységre irányadó ágazati jogszabályokban rögzített egyéb tartalmi és formai kereteit, amelyek között érvényesülhet a diszpozitív, a relatíve diszpozitív belső szabályozás és tartalom meghatározása,⁶⁰ valamint a meghatározott jogszabályi kógencia. Szintén ebben a körben kell eldönteni, hogy a már említett módon szerződésmintát alkalmaznak a felek és jogviszonyuk egyéb szabályait külön, jellemzően szindikátusi szerződésben rendezik, vagy a Ptk. társasági jogi normái alapján járnak el a jövőben társasági jogi jogviszonyukban.

3.2. A tartalom meghatározása

A szerződéses tartalom meghatározása magában foglalja a felek gazdasági célkitűzéseit, amely tekintetben a Ptk. Hatodik Könyve Harmadik Része mintaszerződéseket ad, amelyek tartalmát esetről esetre a felek akarata tölt ki.⁶¹ Bár fő szabály szerint érvényesül a diszpozitivitás, mint a magánautonómia sajátossága,⁶² hangsúlyosan kell figyelembe venni a Ptk.-ban, illetve a tevékenységre vonatkozó ágazati jogszabályokban megfogalmazott kógens vagy klauzikálisan kógens rendelkezéseket, amelyek eltérést nem engedő, vagy csak egyik fél javára engedő normák alkalmazását tehetik kötelezővé, amelyek megsértése a semmisség vagy érvénytelenség jogkövetkezményeivel döntően befolyásolja a szerződéses akaratot. A kógens tartalmi elemek feltüntetése per definitionem kötelező mindkét jogintézmény esetében. Mindkét esetben ugyan a diszpozitivitás a főszabály, ugyanakkor a társasági szerződések esetében a diszpozitivitás, illetve a kógencia értelmezése meglehetősen nehéz. A törvénytől való eltérés esetére a törvény nem mondja ki a létesítő okirat semmisségét, ennek ellenére nem tekinthetők diszpozitívnak egyes szabályok, így jelenleg is eltérő jogirodalmi

⁶⁰ Boóc Ádám: Észrevételek a gazdasági társaságok szabályozásához az új Polgári Törvénykönyv Törvényjavaslatában. In: GRAD-GYENGE (szerk., 2013) i. m. 103–105.

⁶¹ VÉKÁS Lajos: A szerződés általános szabályai. In: VÉKÁS-GÁRDOS (szerk., 2013) i. m. 545–552.

⁶² SZLADITS Károly: *Magyar magánjog I.* Budapest, Grill, 1938. 138–139.

álláspontok vannak egyes rendelkezések diszpozitív, vagy imperatív minősítése körében.⁶³ Az adott szabály kógenciájának értelmezése és megállapítása tekintetében a kiindulópont a hitelezővédelem, a munkavállalók érdekeinek védelme, a kisebbség jogainak védelme, illetve törvényességi felügyeleti szempontok adott rendelkezéssel való összevetése.⁶⁴ A polgári jogi szerződések esetében a kógencia esetről esetre változik.

3.2.1. Az elnevezés. A cégnév kérdése

A szerződés elnevezése a gyakorlatban a Ptk. fogalomrendszerét és elnevezéseit követi, de e körben a felek teljesen szabadon döntenek, valamint a Ptk. és a bírói gyakorlat továbbra is fenntartja a tartalom szerinti értelmezés elvét.

A társasági szerződés kógens tartalmi elemei közül az első a cégnév,⁶⁵ amelynek alapvető funkciója a társasági jog kezdeteitől a gazdasági társaság azonosítása, más jogi személyektől való megkülönböztetése, illetve az önálló jogalanyiség kifejezése.⁶⁶ A cégnévre vonatkozó szabályok a Ptk.-ban és dogmatikai szempontból vitatottan a Ctv.-ben rögzítettek.⁶⁷ A választott társaságtípusnak megfelelő cégnév használata mind a rövid, mind a teljes cégnévben kötelező, adott esetben a társaság működési jellegzetességeiből és létszakaiból fakadó specifikumaira jellemző toldattal.⁶⁸

A cégnév alapvetően a vezérszóból és a cégformából áll, de a tevékenységre utaló névelemek is alkalmazhatók. A vezérszó a felek szabad döntése alapvetően azzal, hogy az nem lehet más, már korábban bejegyzett jogalany nevével összetéveszhető, amelyet a névkizárólagosság elve testesít meg. A cégnév közvetlen összefüggést mutat a névviselés jogával, elsődleges feladata a megkülönböztetés más jogalanyoktól.⁶⁹ A névkizárólagosság további korlátokat is magában hordoz, amelyet a cégkizárólagosság elvével azonosíthatunk. A cégkizárólagosság elvéből fakadó hangsúlyos követelmény, hogy amennyiben a cégnevek esetében csak írásbeli eltérésben való különbség, akkor a cégformában való különbség összetéveszthetőség okán nem felel meg ezen elvnek.

A cégnév a megkülönböztetésen túl nem kelthet a valósággal ellentétes látszatot, azaz nem lehet megtévesztő, amelynek okai fogyasztóvédelmi és forgalombiztonsági indokokban lelhetők fel és amelyet a névvalódiság elvével azonosíthatunk. A megtévesztés kizárása érdekében az „állami” vagy „nemzeti” kifejezés csak abban az esetben szerepelhet a cégnévben, ha a társaságban az állam közvetlenül vagy szervezetei útján a Ptk. szerinti többségi befolyással rendelkezik, vagy a cég a külön törvény szerinti tartós állami tulajdoni körbe tartozik. Szintén a megtévesztő gyakorlatok visszaszorítását hivatott szolgálni, hogy a történelem kiemelkedő személyiségének nevét csak a

⁶³ DZSULA Mariann: Miért kógens a diszpozitív? I. *Céghírnök*, 2014/2. 3.

⁶⁴ Ptk. 3:4. § (2) és (3) bekezdések.

⁶⁵ Ptk. 3:5. § a) pont.

⁶⁶ APÁTHY István: *Kereskedelmi jog a magyar kereskedelmi törvény alapján tekintettel a nevezetesebb európai törvényekre*. Budapest, Eggenberger-féle Könyvkereskedés, 1876. 125.

⁶⁷ Ptk. 3:6. §; Ctv. 3-6. §§-k.

⁶⁸ PAPP Tekla: A jogi személy neve. In: OSZTOVITS (szerk., 2014) i. m. 388.

⁶⁹ APÁTHY i. m.130.

Magyar Tudományos Akadémia engedélyével lehet használni, olyan elnevezést pedig, amelyhez másnak jogi érdeke fűződik, csak a jogosult hozzájárulásával lehet a cégnévben szerepeltetni. Külföldi cég magyarországi fióktelepe, külföldiek magyarországi közvetlen kereskedelmi képviselője, valamint európai gazdasági egyesülés telephelye esetén a külföldi vállalkozás nevét a cégnévben kötelező megjelölni. Kógens korlátja a cégnévnek továbbá, hogy abban nem szerepelhet olyan személy neve, aki a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerek megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában vezető szerepet töltött be, vagy olyan kifejezés vagy olyan szervezet neve, amely a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerrel közvetlenül összefüggésbe hozható. A fenti korlát beiktatása megítélésem szerint indokolatlan, hiszen a gazdasági élet szereplői első sorban a társasággal üzletszerű gazdasági tevékenységet kívánnak ellátni, amely tevékenység sikerét közgazdasági alapon elemzett tervek alapján, a piac ismeretében végeznek. A piac pedig a partnerválasztás szabadságából fakadóan, az annak alapját képező bizalom és üzleti jó hírnév érdeke alapján törvényi korlát nélkül is hatékonyan ki tudja zárni a fenti elnevezésekkel operáló társaságokat.

A vezérszó fenti korlátokon túl egyebekben szabad döntés tárgya, az lehet akár idegen nyelvű kifejezés, rövidítés és mozaikszó egyaránt, de kizárólag a latin betűk használata megengedett. A vezérszón kívül a cégnév csak magyar szavakat tartalmazhat a magyar helyesírás szabályainak megfelelően, amely fenti körülményt a névszabotosság elvével azonosíthatunk. Ezzel az elvvel közvetlen kapcsolatban áll a nyelvhelyesség elvárása, amely elvárás azt az egyébként piaci magatartást várja el a társaságtól és a felektől, hogy a cégnév világos, egyértelmű, pontos, érthető és helyes legyen.

Előfordulhat egyebekben versenyhelyzet a cégnevek között, amely esetben az elsőbbség elve az irányadó. E körben különleges jogintézményként lehetőség van névfoglalási eljárás lefolytatására a társasági szerződés megkötésének tényétől függetlenül, így biztosítva az adott név jövőbeni használatát.⁷⁰ A potenciálisan azonos nevű társaságok bejegyzési eljárását megelőzően a társaságalapítás egyik momentumaként az elsőbbség elve szerint a választott cégnév a névfoglalással elsőként élő, egyébként még csak alapítási fázisban lévő társaságot illeti meg, amennyiben a kérelemben előadott cégnév a fenti elveknek megfelelő és az a cégnyilvántartásba bejegyezhető. Ebben az esetben hatvannapos időtartamra a kérelmező részére a cégbíróság végzésével lefoglalja és a cégnyilvántartásban szerepelteti a kérelemben rögzített nevet, amely által más jogalany ezzel a cégnévvel a cégnyilvántartásba nem jegezhető be. Amennyiben határidőn belül bejegyzési, illetve névváltozás iránti változásbejegyzési kérelem nem kerül benyújtásra, a névfoglalás hatályát veszti.

3.2.2. *A székhely, telephely, fióktelep*

A székhely a társasági szerződés kógens tartalmi eleme, az a magyar társaság esetében Magyarország területén fekvő ingatlan, mint bejegyzett iroda, ahol biztosítani kell a társaságnak címzett jognyilatkozatok fogadását és a jogszabályokban meghatározott iratainak elérhetőségét, őrzését. A székhely tipikusan jogi személyekhez kötött jogin-

⁷⁰ VEREBICS János: Kereskedelmi névtalom és domain-regisztráció. *Gazdaság és Jog*, 2007/1. 17.

tézmény, alapvetően polgári jogi szerződési rokon intézménye jellegéből és funkciójából fakadóan nincs.⁷¹ A székhely kiválasztásának korlátja, hogy csak olyan belföldi ingatlan lehet, amely vagy a társaság tulajdona, vagy egyéb használati kötelem alapján a társaság annak használatára jogosult. A székhely fenti funkcióin túl a központi ügyintézés helyeként is szolgálhat. Amennyiben a székhely nem azonos a központi ügyintézés helyével, akkor a központi ügyintézés helye szintén kötelező tartalmi eleme a társasági szerződésnek, annak megválasztása a felek által szintén szabad döntés tárgya.

A társaság telephelye, illetve fióktelepe olyan ingatlan, amely a székhellyel azonosan vagy a társaság tulajdonában, vagy használatában áll és az adott társaság tényleges gazdasági tevékenységének végzésének helyeként funkcionál, az sem jogalanyisággal sem jogképességgel nem rendelkezik, kizárólag a tevékenység végzésének fizikai helyszíne. A telephely, illetve a fióktelep a társasági szerződésben és a cégjegyzékben kötelezően feltüntetendő.⁷² A telephely és a fióktelep, mint tevékenység végzésének helye a szerződési jog teljesítési helyével rokonítható azzal, hogy annak kiválasztása a felek szabad döntési kompetenciája, ellenkező esetben pénzszolgáltatás esetében a jogosult, egyéb szolgáltatás estében a kötelezett személyéhez kötött.⁷³

3.2.3. *A felek neve, a felek státusa. Az egyenjogúság kérdése és a vagyoni hozzájárulás szerepe*

Mind a szerződések, mind a társasági szerződés esetében kötelező tartalmi elem a felek nevének feltüntetése. Ennek magyarázata értelemszerűen a kötelem alanyainak beazonosíthatósága, ily módon a kikényszeríthetőség lehetőségének valódisága. Szerződési jogban ennek megfelelően a név feltüntetése elengedhetetlen és alapvetően elégséges is, ugyanakkor külön jogszabályok további azonosító adatok feltüntetését is előírják.⁷⁴

A társasági szerződés esetében a társasági szerződés feleinek, azaz a társaság tagjainak neve, természetes személyek esetében meghatározott személyes adataiknak és lakcímüknek, jogi személyek esetében cégjegyzékszámuknak vagy nyilvántartási számuknak, illetve székhelyüknek feltüntetése kötelező.⁷⁵

A felek státusza alatt alapvetően a mellérendeltség, egyenrangúság kérdését kell vizsgálat tárgyává tenni, amely a Ptk. 1:1. §-ban kimondott elvi jelentőségű tétel szerint alapvetően igaz mind a polgári jogi, mind pedig a társasági szerződésekre egyaránt.

A polgári jogi szerződések esetében a mellérendeltség, illetve a felek egyenrangúságának az elve a kiindulópont valamennyi szerződés esetében, eltérést döntően a fogyasztóvédelmi szabályok esetében találunk, pontosan az egyensúlyi helyzet eltorzu-

⁷¹ Ptk. 3:5. § b) pont.

⁷² GÁRDOS Péter – NAGY András – GÁRDOS István: Fióktelep, külföldi vállalkozás magyarországi fióktelepe és a pénzügyi fióktelep. *Magyar Jog*, 2015/10. 557–558.

⁷³ VÉKÁS (2016) i. m. 200., 211.

⁷⁴ Példaként említhető az 1997. évi CXLI. törvény az ingatlan-nyilvántartásról 15. §-ában foglalt azonosító adatok összessége

⁷⁵ Ptk. 3:5. § d) pont.

lásából fakadó törvényi korrekció érdekében.⁷⁶ Természetesen minden további nélkül lehetséges valamely fél számára többletjogok vagy többletkötelezettségek előírása az uzsora által felállított imperatív korlát szintjét el nem érő módon. A legfontosabb kérdésekben azonban a felek egyhangú, közös döntése szükséges, elvégre a szerződés módosításához is főszabály szerint a felek konszenzusa szükséges.

A társasági szerződés esetében is kiindulópont már a társasági jog kezdeteitől a felek egyenrangúsága, a társult tagok egyenlőségének elve, azonban a tagsági jogviszony létrejötte, a tagok egymás közötti viszonya, illetőleg tag és társaság közötti jogviszony, illetve a társaság szervezete és működése vonatkozásában különböző korlátok és eltérések lehetségesek.⁷⁷ A polgári jogi jogintézményekben rejlő alapvető szabadság ugyan valóban nehezebben teljesezhet ki egy hierarchiára alapuló belső szervezetrendszerrel rendelkező jogalany esetében, ugyanakkor a társasági szerződés tagjai esetében a társaságon belüli viszonyok tekintetében is a mellérendeltség és egyenjogúság az egyértelmű kiindulópont.⁷⁸

A társasági szerződés tagjává válás, azaz a féllé válás tekintetében megfigyelhető korlátok elsődlegesen hitelezővédelmi okokból, illetve a kiskorúak védelmét előíró rendelkezésekből fakadnak,⁷⁹ amelyek a társult tagok egyenlőségének elvének áttörését jelentik.⁸⁰ Mindezeknek megfelelően természetes személy egyidejűleg csak egy gazdasági társaságban lehet korlátlanul felelős tag, míg kiskorú egyáltalán nem lehet az. A személyegyesítő társaságok tekintetében hitelezővédelmi szempontból nem lehetnek korlátlanul felelős tagok kiskorúak, illetve személyegyesítő társaságok, valamint már korlátlan felelősséget vállaló személyek. Közvagyonvédelmi szempontból költségvetési szervezet korlátlanul felelős tag nem lehet, korlátolt felelősségű tag pedig csak a felügyeletét ellátó engedélyével. A külföldinek minősülő személyi kör tekintetében törvényi korlátok és egyéb feltételek állapíthatók meg. A taggá válás egyéb korlátaikat Ptk.-n kívüli jogszabályok is megfogalmazhatják,⁸¹ illetve egyes esetekben külön jogszabályok elsősorban a tevékenység tekintetében a tagi minőség feltételeit is előírhatják. A Ptk. külön is előírja, hogy jogszabály által képesítéshez kötött tevékenységet a gazdasági társaság akkor végezhet, ha az e tevékenységben személyes közreműködést vállaló tagja, vagy a társasággal munkavégzésre irányuló polgári jogi vagy munkajogi

⁷⁶ VÉKÁS (2016) i. m. 50–52.

⁷⁷ APÁTHY i. m. 235.

⁷⁸ KISFALUDI András: A jogi személyek szabályozása az új Polgári Törvénykönyvben. *Jogtudományi Közlemény*, 2013/7–8. 336–337.

⁷⁹ BARZÓ Timea: Cselekvőképtelen, illetve korlátozottan cselekvőképes személyek részvétele a gazdasági társaságokban. In: GONDOSNÉ (szerk., 2013) i. m. 23–32.

⁸⁰ HARSÁNYI Gyöngyi: Társult tagok egyenlőségének elve. In: MAJOROS (szerk., 2016) i. m. 24–25.

⁸¹ Pl. a teljesség igénye nélkül az 1991. évi XVI. törvény a koncesszióról 20. §-a szerint a koncessziós szerződést aláírónak az aláírástól számított kilencven napon belül saját részvételével belföldi székhelyű gazdasági társaságot kell alapítania, azaz tag csak a koncessziós pályázat nyerteseként a koncessziós szerződést aláíró fél lehet elsődlegesen. Az 1989. évi XXXIII. törvény a pártok működéséről és gazdálkodásáról 6. § (3) bekezdése szerint párt egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságot alapíthat, azonban más gazdasági társaságban részesedést nem szerezhethet.

jogviszonyban álló legalább egy személy a képesítési követelménynek megfelel.⁸² A taggá válás szankciós jellegű korlátját képezi a Ctv. szabályai szerint, hogy a tagsági viszonytól eltiltott személyek szintén nem létesíthetnek tagsági viszonyt nyilvánosan működő részvénytársaság részvényesi minősége kivételével az eltiltást kimondó határozat jogerőre emelkedésétől számított, az eltiltó határozatban meghatározott időtartamban.⁸³ Az eltiltás időtartama a Ctv.-ben differenciált, az legfeljebb öt év lehet.⁸⁴

Amennyiben a társasági taggá válás nem ütközik akadályba, a tagi minőségből fakadó jogokban és kötelezettségekben az egyenlőség elvének kiindulópontját alapul véve további eltéréseket figyelhetünk meg. Az eltérés oka, hogy a társasági szerződés főszabálya szerint a társaságban gyakorolható szavazati jog mértéke a tag vagyoni hozzájárulásához igazodik.⁸⁵ A vagyoni hozzájárulás kérdése ebből fakadóan különös jelentőséggel bír, mert a tagoktól elkülönült jogi személyiség ténye annak gazdasági alapját feltételezi, azaz a vagyoni hozzájárulás a társaság *conditio sine qua non* feltétele.⁸⁶ A vagyoni hozzájárulás lehet pénzbeli és nem pénzbeli hozzájárulás, amely funkciójából fakadóan nem visszakövetelhető.⁸⁷ A vagyoni hozzájárulás, annak értéke, rendelkezésre bocsátásának módja és ideje a társasági szerződés kötelező tartalmi eleme, a vagyoni hozzájárulás teljesítésének elmaradása szerződésszegésként értékelendő és a féli minőség *ipso iure* elvesztéséhez vezet.⁸⁸ A vagyoni hozzájárulás tekintetében egyértelműen le kell szögezni, hogy annak elsődleges funkciója az üzleti cél megvalósítása, illetve az eltérés lehetőségével tagsági jogok mértékének meghatározásának objektív alapja⁸⁹.

A személyegyesítő társaságok estében az egyenrangúság, illetve az egyenlő értékű és mértékű szavazat a kiindulópont, az eltérés fenti törvényi lehetőségével. Semmisségi korlát azonban, hogy minden tagnak legalább egy szavazattal kell rendelkeznie, azaz a szavazati jogától senkit nem lehet megfosztani.⁹⁰ A szabály indoka az ezen társaságtípusban fellelhető hangsúlyosabb bizalmi viszonyok léte, az ezen társaságtípusokban leginkább megjelenő polgári jogi kötelmi jellegű viszonyok és szerződési jelleg törvényi elismerése és a társasági jogi alapelvek megfelelő érvényre juttatása.⁹¹

⁸² Ptk. 3:97. § (2) bekezdés.

⁸³ Ptk. 3: 90. §.

⁸⁴ Ctv. 9/C. § (3) bekezdés.

⁸⁵ Ptk. 3:110. § (2) bekezdés.

⁸⁶ NOCHTA Tibor: A vagyoni hozzájárulás teljesítésének mellőzhetetlensége. In: OSZTOVITS (szerk., 2014) i. m. 500.

⁸⁷ PAPP Tekla: A vagyoni hozzájárulás kötelezettsége. In: OSZTOVITS (szerk., 2014) i. m. 391–394.

⁸⁸ MOHAI Máté: A társasági szerződésről a Ptk. további szerződési szabályainak tükrében. *Gazdaság és Jog*, 2020/2. 3–4.

⁸⁹ GADÓ Gábor: A társasági és cégjogi szabályozás továbbfejlesztésének irányai. *Gazdaság és Jog*, 2000/7–8. 8–9.

⁹⁰ Ptk. 3:143. §.

⁹¹ FAZAKAS Zoltán József: A közkereseti társaság az új Polgári Törvénykönyvben. In: GONDOSNÉ (szerk., 2013) i. m. 103.

A korlátolt felelősségű társaság társasági szerződése a törzsbetét fogalmával határozza meg a vagyoni hozzájárulást,⁹² az üzletrész⁹³ fogalmával pedig a felek alapvető jogait rögzítve, hogy a tag vagyoni hozzájárulása által meghatározott törzsbetét különböző mértékű lehet, azonban minden tagnak csak egy törzsbetéte lehet. A törvény a törzsbetétből képezi az üzletrészt, amely a törzsbetéthez igazodó és ahhoz kapcsolódó tagsági jogok és kötelezettségek összességét jelenti. Azonos mértékű üzletrészhez azonos tagsági jogok fűződnek. Az üzletrész fenti fogalma által megalkotott módon érvényesül az egyenrangúság, eltérés csak a vagyoni hozzájárulás által meghatározott módon lehetséges, azaz többlet hozzájárulás esetén a szavazati jog növekedhet, de minden tagnak legalább egy szavazattal ezen esetben is rendelkeznie kell.⁹⁴

A részvénytársaságok esetében hasonló logikát és rendezési elvet követ a törvény, rögzítve, hogy a társaságban gyakorolható tagsági jogokat a részvény, mint névre szóló, névértékkel rendelkező, forgalomképes értékpapír testesíti meg.⁹⁵ Megjegyzendő e körben, hogy részvénytársaságtól eltérő társaságok eseteiben tilos a tagsági jogról értékpapír kibocsátása.⁹⁶ A részvénytársaság alapesetben a törzsrészvényvel operál, amely negatívan közelít az egyenlő jogokhoz, amikor kimondja, hogy a törzsrészvény olyan részvény, amely nem tartozik az elsőbbségi, a dolgozói, a kamatozó, a visszaváltható vagy az alapszabályban nevesített egyéb részvényfajtába.⁹⁷ Mindebből az következik, hogy a részvénytársaság esetében a törzsrészvényen túli egyéb részvényfajtákkal lehetőség kínálkozik a tagok, azaz a részvényesek közötti jogok differenciálására, azaz a társaság elsőbbségi részvényt, dolgozói részvényt, kamatozó részvényt és visszaváltható részvényt, mint részvényfajtákat bocsájthat ki.⁹⁸ Az egyenlőség kérdése tekintetében a legfontosabb jogintézmény az elsőbbségi részvény⁹⁹ részvényfajtája, amely deklaráltan más részvényfajtával, azaz részvényessel szemben meghatározott előnyöket biztosít.¹⁰⁰ Ilyen előny lehet osztalékelsőbbség, a likviditációs hányadból való elsőbbség – azaz a részvénytársaság jogutód nélkül történő megszűnése esetén a felosztásra kerülő vagyonból történő részesedés elsőbbsége –, a szavazati joggal összefüggő elsőbbség akár vétőjoggal kiegészítve, a vezető tisztségviselő vagy felügyelőbizottsági tag kijelölésére vonatkozó elsőbbség, az elővásárlási jogot biztosító elsőbbség, valamint a fentieket kombináló, vagy azok cseréjét lehetővé tévő elsőbbségek. Minden elsőbbség fogalmi jellemzője tehát az általánostól való eltérésben ragadható meg és mint ilyen, szükségképpen az egyenlőség elvének áttörését jelenti. A dolgozói részvények tekintetében mind a tárgy, mind pedig a féli minőség jelenthet eltérést az általános szabályoktól. A tárgyra vonatkozóan az ingyenesség jelentheti a féli egyenlőségtől való

⁹² Ptk. 3:161. §.

⁹³ Ptk. 3:164. §.

⁹⁴ BARTA Judit: A korlátolt felelősségű társaság. In: MAJOROS (szerk., 2016) i. m. 159–164.

⁹⁵ VERESS Emőd: *A részvény mint értékpapír*. Budapest, HVG-Orac, 2019. 89.

⁹⁶ Ptk. 3:11. §.

⁹⁷ Ptk. 3: 229. § (1) bekezdés.

⁹⁸ VERESS i. m. 157–182. Melyik???

⁹⁹ Ptk. 3:230. §.

¹⁰⁰ HARSÁNYI Gyöngyi: Részvényfajták. In: MAJOROS (szerk., 2016) i. m. 206–209.

eltérést, a tagi jogviszony oldaláról nézve pedig a munkaviszony alapfeltételét tartalmazza, azaz a társaság tagjává csak a társasággal meghatározott jogviszonyban álló személy válhat.¹⁰¹ A kamatozó részvény fogalmából adódóan meghatározott mértékű kamatra is jogosít az osztalékon felül.¹⁰² Végezetül megemlíthető, bár a gyakorlatban mindaddig nem volt jellemző, hogy a részvénytársaság a fentiekben meghatározottakon túl más részvényfajta kibocsátását is megteheti, amennyiben az alapszabályban meghatározza az azokban megnyilvánuló tagsági jogok tartalmát és mértékét, amely szabályozás indokát a Ptk. diszpozitív alapállásában lelhetjük fel.¹⁰³

A felek egyenrangúságának kérdése speciális kérdésként megjelenik a kisebbségi jogok kérdésében. Mivel a tagok szavazati jogai eltérnek az egyenlőség kiindulópontjától vagyoni hozzájárulásuk vagy egyéb előre meghatározott módon való különbségtételük okán, így a törvény megítélése szerint, pontosan a mellérendeltség elvének biztosítása érdekében indokoltnak bizonyos jogok biztosítását a kisebbség részére, semmisséggel sújtva az eltérő szabályozást.¹⁰⁴ A kisebbség a társasági szerződés esetében a szavazati jogok legalább öt százalékával rendelkező tagokat jelenti,¹⁰⁵ míg nyilvánosan működő részvénytársaság esetében egy százalék ez a személyi kör.¹⁰⁶ A kisebbség jogait rendeltetésszerűen, jóhiszeműen és tisztességesen, azaz a polgári jogi alapelveknek megfelelően gyakorolhatja,¹⁰⁷ e jogok értelmében a kisebbség kezdeményezheti a költségek megelőlegezésével a legfőbb szerv összehívását, vagy ülés tartása nélküli döntéshozatalát, egyedi könyvvizsgálatot, kezdeményezésük sikertelensége esetén bírói felhatalmazással azt maguk is összehívhatják, illetve bírói kijelölést kezdeményezhetnek.¹⁰⁸ A kisebbség joga továbbá, hogy amennyiben a legfőbb szerv elvetette vagy nem bocsátotta határozathozatalra azt az indítványt, hogy a társaságnak valamely tag, vezető tisztségviselő, felügyelőbizottsági tag, továbbá a könyvvizsgáló ellen támasztható követelését érvényesítsék, akkor ezen üléstől számított harmincnapos jogvesztő határidőn belül a társaság képviselőjében a társaság javára maguk is érvényesíthetik.¹⁰⁹

A szerződési jog esetében a tagok meghatározzák a kötelelem alanyait, így nem értelmezhető a tag, mint fél kizárása. A szerződés valamely oknál fogva beálló megszüntetésének igénye a féllel szemben a felmondás, vagy az elállás intézményeivel gyakorolható. Mindazonáltal elképzelhető a szerződéses pozíciókban a szerződés megszűnése nélkül bekövetkező alanyváltozás, amelyre meghatározott jogintézmé-

¹⁰¹ Ptk. 3:236–237. §§-k.

¹⁰² Ptk. 3:238. §.

¹⁰³ VEZEKÉNYI Ursula: Egyéb részvényfajták. In: OSZTOVITS (szerk., 2014) i. m. 768.

¹⁰⁴ Ptk. 3:106. §.

¹⁰⁵ Ptk. 3:103. §.

¹⁰⁶ Ptk. 3:266. §.

¹⁰⁷ NOCHTA Tibor: Kisebbségvédelem. In: OSZTOVITS (szerk., 2014) i. m. 510–513.

¹⁰⁸ MOHAI Máté: A tőkevédelem elvének megnyilvánulásai a társaságok jogában (II. rész) *Gazdaság és Jog*, 2016/6. 7–10.

¹⁰⁹ Ptk. 3:105. §.

nyeket biztosít a Ptk.¹¹⁰ Ilyen lehet az engedményezés, illetve a törvényi engedmény, amely a kötelezettel szemben új jogosultat állít a jogviszonyba szerződéses vagy jogszabályi alapon, illetve a jogátruházás, amely szintén új jogosultat eredményez. A kötelezetti oldalról tekintve alanyváltozást eredményez a tartozásátvállalás. A legteljesebb alanyváltozást mind jogosulti, mind kötelezetti oldalról a szerződésátruházás intézménye teremti meg.

A társasági jogban a féli minőség változása, mint alanyváltozás a tagsági részese-dés átruházásával társaságtípusonként eltérő módon szabályozott. A tagsági részese-dés átruházására a tulajdonjog átruházására irányuló szerződési szabályok a társasági jog specifikumaival együttesen alkalmazandók. Ennek megfelelően a féli minőségben bekövetkezhet alanyváltozás szerződéssel, személyegyeseítő társaságok esetében egyoldalú jognyilatkozattal, azaz felmondással, illetve meghatározott jogi tények bekövetkeztével, azaz tagsági jogot kizáró vagy összeférhetetlenséget eredményező jogi tény bekövetkeztével, a vagyoni hozzájárulás elmulasztásával. Alanyváltozást eredményez a tag halála vagy jogutód nélküli megszűnése is, személyegyeseítő társaság esetében bizonyos esetekben mindez a társaság, így a társasági szerződés megszűnését eredményezi.¹¹¹ Az alanyváltozást egyebekben – nyilvánosan működő részvénytársaság kivételével – cégeljárás útján, mint változásbejegyzést, megfelelően be kell jelenteni.

A fentiekől eltérő azonban a tag kizárásának jogintézménye, amely értelemszerűen egy, illetve kétszemélyes társaság, valamint a szavazati jogok háromnegyedével rendelkező tag, illetve a nyilvánosan működő részvénytársaság esetében nem értelmezhető.¹¹² Ezen intézmény alapján keresettel megszüntethető a féli minőség, a tagsági jogviszony, azaz kizárható a tag, ha a társaságban való maradása a társaság céljainak elérését nagymértékben veszélyeztetné.¹¹³ Mindez a társasági hűség elvével áll összhangban, azt kérve számon a tagtól mind a többi fél, mind a társasági szerződés által megalkotott jogalany irányába. A kizáró döntést bíróság jogosult meghozni, azaz a kizárást kezdeményező tagok ezirányú döntése és a társasági céllal kapcsolatos megítélése a tagsági jogi jogviszony megszűnéséhez nem elegendő, ahhoz a bírói kontroll elvével összhangban polgári peres eljárásban hozott ítélet szükséges.

3.2.4. A tevékenység

A felek által meghatározott szerződés tárgya, vagy tárgyai, azaz a szolgáltatás vagy szolgáltatások azok, amelyek kifejezik a felek gazdasági céljait, érdekeit, amely szolgáltatás és teljesítési igény és érdek indukálja a szerződés megkötését, ez fejezi ki a felek szerződéses akaratát, a felek konszenzusát. A társasági szerződésben ezt a fogalmat a tevékenységi kör írja körül, meghatározva azon gazdasági tevékenységet, amelyet

¹¹⁰ VÉKÁS (2016) i.m. 331–350.

¹¹¹ BARTA Judit: A tag halála következtében felmerülő jogkérdések megítélése a hatályos társasági törvény és az új Ptk. alapján- a személyegyeseítő társaságok és a kft. vonatkozásában In: GONDOSNÉ (szerk., 2013) i. m. 7–10.

¹¹² Ptk. 3:107–108. §§-k.

¹¹³ SZALAY Zsuzsa: A tagkizárás egyes szabályai az új Ptk.-ban. *Kúriai Döntések*, 2014/11. 1196–1204.

a felek az általuk társasági szerződéssel létrehozott önálló jogi entitás útján folytatni kívánnak gazdasági céljaik és érdekeik elérése érdekében, azaz ez a tevékenységi kör adja a jogi entitás létrehozatalára irányuló konszenzus alapját.

A polgári szerződési jogban a szolgáltatásban fejeződik ki a felek akarata,¹¹⁴ amely akarat korlátai elsődlegesen a Ptk. 6:95–6:107. §§-okban lelhetők fel, míg egyéb korlátokat külön jogszabályok tartalmaznak, illetve külön jogágak szankcionálnak.

A vállalkozás szabadságának alkotmányos alaptételéből kiindulva, összhangban a diszpozitív szabályokkal, rögzíthető, hogy alapvetően a társaság útján ellátandó tevékenységek minden olyan tevékenységre kiterjednek, amelyek jogszabály által nem tiltottak vagy nem korlátozottak, maga a tevékenység megjelölése egyebekben a társasági szerződés kötelező tartalmi eleme.¹¹⁵

Korlátozott tevékenységek esetében is lehetőség lehet a tevékenység folytatására, a korlátozás jellegéből fakadó engedélyek birtokában. Az engedélyek e körben alapvetően két csoportra oszthatók:¹¹⁶ egyrészt már a társaságalapításához szükséges, azaz a társasági szerződés megkötéséhez elengedhetetlen engedélyek körére, azaz az alapítási engedélyre, másrészt a tevékenység gyakorlásához szükséges hatósági engedélyre, amely működési jellegű engedély. Az alapítási engedélyről a Ptk. nem tesz külön említést, azokról a Ctv., illetve a tevékenységre vonatkozó ágazati szabályok rendelkeznek, amelyek alapvető lényege, hogy nélküle a társasági szerződés nem köthető meg, avagy megkötése esetén a cégbejegyzési kérelem engedély nélkül nem nyújtható be. A második esetkörben szereplő hatósági engedélyek a gazdasági tevékenység folytatásához kötöttek, azaz e körben a társasági szerződés megköthető és be is jegyeztethető, de az engedélyhez kötött tevékenység csak a hatósági engedély birtokában végezhető.¹¹⁷

Az ellátandó tevékenységekkel kapcsolatos szabály, hogy amennyiben valamely tevékenység ellátása jogszabály által képesítéshez kötött, abban az esetben a társaság e tevékenységet kizárólag akkor végezheti, ha van olyan, a képesítési követelményeknek megfelelő tagja, aki az erre irányuló tevékenységet személyes közreműködőként vállalja, illetve a társasággal munkaviszonyban álló munkavállalói közül legalább egy személy, vagy munkavégzésre irányuló polgári jogi jogviszonyban álló szerződéses partnerei közül legalább egy személy a kívánt képesítési követelményeknek megfelel.

A polgári jogi szerződések döntően egy meghatározott szolgáltatás teljesítésére irányulnak, de természetesen lehetséges több szolgáltatásra irányuló szerződések megkötése, amelyek közül a gazdasági értelemben vett súlypontot a főszolgáltatás jelenti, egyéb szolgáltatások mellékszolgáltatásként működnek. A szerződésben rögzített szolgáltatást, vagy szolgáltatások együttesét azonban el kell látni, azokat teljesíteni kell, ellenkező esetben a szerződésszegés következik be.¹¹⁸ Hasonlóképpen a társasági

¹¹⁴ VÉKÁS (2016) i. m. 67–73.

¹¹⁵ Ptk. 3:5. § c) pont.

¹¹⁶ NOCHTA Tibor: A hatósági engedélyhez kötött tevékenység. In: OSZTOVITS (szerk., 2014) i. m. 498–499.

¹¹⁷ KOVÁCS László: A hatósági engedélyhez kötött gazdasági tevékenységekről. *Céghírnök*, 2008/6. 12–14.

¹¹⁸ NOCHTA Tibor: A szerződésszegés általános jogkövetkezmenyeiről. In: PUSZTAHELYI Réka (szerk.): *Miskolci Konferenciák 2016–2018 – A polgári jogot oktatók XXII. és XXIV. országos találkozájának válogatott tanulmányai*. Miskolc, Novotni Alapítvány, 2018. 97–99.

szerződésben is a társaság által ellátandó tevékenységek közül kiemelt jelentőséggel bír a főtevékenység és a melléktevékenységek közötti különbségtétel, amely egyértelműen meghatározza a társaság fő profilját és ahhoz közvetlenül, vagy közvetve kapcsolódó egyéb, kiegészítő és általa ellátható tevékenységek együttesét. Ellentétben a polgári jogi szerződésekkel a társaság tevékenységi köreinek ellátása alapvetően a tagok, illetve az ügyvezetés döntésétől függ, természetesen a gazdasági élet által meghatározott piaci viszonyokra figyelemmel. A tevékenységek el nem látása, amennyiben erre irányuló polgári jogi szerződéssel a társaság nem rendelkezik, nem von maga után jogkövetkezményt, legfeljebb a gazdasági tevékenység végzésének hiánya okán a tagok gazdasági célja hiúsul meg és végső soron a társaság megszűnése következik be.

3.2.5. A társasági szerződés egyéb közens tartalmi elemei; a szervezetrendszer kérdése

A társasági szerződés, mint organizációs szerződés magában hordozza, hogy amennyiben nem szerződésminta alkalmazása mellett döntenek a felek, úgy abban rendelkezni kell a megalapított társaság szervezetrendszeréről. Természetesen a polgári jogi szerződések is a felek közötti együttműködési kötelezettség követelményéből fakadóan egyfajta kooperációt hoznak létre, a teljesítés érdekében egyfajta szervezetrendszer felállítása legalábbis kapcsolattartók szintjén, illetve nagyobb volumenű szolgáltatások esetében munkacsoportok megalakításával, azok közös testületté való formálásával elképzelhető, azonban a polgári jogi szerződésnek nem tartalmi eleme szervezetrendszer létrehozatala, illetve amennyiben az létrehozatalra is kerül, az nem vonz magával jogalanyiságot, jogképességet.

A társasági szerződés lényeges tartalmi eleme azonban a társasági szervezetrendszer megalkotása, így kötelezően rendelkezni kell a legfőbb szervekről, az ügyvezetésről, bizonyos esetekben a felügyelőbizottságról, illetve a könyvvizsgálóról, valamint teljesen diszpozitív alapon egyéb társasági szervekről. A szabályozás e körben is felveti a diszpozitivitás kérdését, a törvénytől való eltérés lehetőségét a normatartalom megfelelő elemzésével.¹¹⁹ Egyebekben az első vezető tisztségviselők megjelölése a tagokkal együtt a társasági szerződés kötelező tartalmi elemeit képezik.¹²⁰

A jogi személyek szervezeti felépítésének rendszere, a stratégiai döntések meghozatalát alapítói, tagi döntési kompetenciában, a hétköznapi működés, működtetés, az operatív döntések meghozatalát és végrehajtását, a stratégiai döntések végrehajtását az ügyvezetési hatáskörben helyezi el. Ebből fakadóan legalább e két fent megnevezett szervezeti egység társasági szerződésben való szabályozása elengedhetetlen.¹²¹ Mindazonáltal a szervezetrendszer sajátosságai, a jogviszonyok összetettsége és bonyolultsága komoly strukturális kérdéseket vetnek fel, amelyek nem csak a felek egymás kö-

¹¹⁹ VÉKÁS Lajos: A diszpozitív szabályozás elve és az elv kérdőjelei a gyakorlatban. *Magyar Jog*, 2018/7–8. 391.

¹²⁰ Ptk. 3:5. § d) és f) pontok.

¹²¹ KISFALUDI András: A jogi személyek vezető tisztségviselőinek felelőssége. In: POGÁCSÁS Anett (szerk.): *(L)ex cathedra et praxis – Ünnepi kötet Lábady Tamás 70. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, 2014. 309.

zötti konfliktusait, hanem a szervek egymás közötti konfliktusait is előre vetíti, sőt testületi szervek esetén a testület tagjai között is kialakulhatnak.

A szervezetrendszerrel kapcsolatosan elsőként szabályozandó a társasági szerződésben a legfőbb szerv kérdésköre, amely legfőbb szerv a társaság tagjainak összessége, ahol alapvetően a tagi jogok és kötelezettségek fő szabály szerint a vagyoni hozzájárulás által meghatározott módon való szavazás útján érvényesülnek. A legfőbb szerv feladat és hatásköre a stratégiai kérdésekben való döntéshozatal, azaz az alapvető üzleti és személyi kérdések eldöntése.¹²² E körben rögzítendő, hogy a legfőbb szervben részt vevő feleket együttesen illeti meg a döntés joga, azaz a tagok a társaság tekintetében tagi közösségként, nem pedig egyéni felekként hozhatnak döntéseket.¹²³ A féli érdek és akarat tehát a szavazatban manifesztálódik, és csak akkor eredményez stratégiai döntést, ha a többi tag a meghatározott arányban ezzel azonosulni képes. Ilyen alapvető üzleti döntések körébe tartozik a társasági szerződés módosítása valamennyi tartalmi elem tekintetében, illetve a számviteli szabályok szerint meghatározott beszámoló jóváhagyása, a gazdasági tevékenységgel elért nyereség felosztása és értelemszerűen a társaság átalakulásának, illetve megszüntetésének kérdésében való döntés. Személyi kérdések tekintetében kiemelkedő feladat egyrészt a tag kizárásáról való döntés, a társaság tisztségviselőiről való döntések együttese, értve ezalatt a tisztségviselők megválasztását, visszahívását, velük szembeni igényérvényesítés elhatározását. Mindezen döntések a társasági szerződés egészére hatnak, amely esetben szintén kiindulópont a konszenzus, ahogyan a polgári jogi szerződések esetében, de a döntéshozatal szabályai a felek által meghatározott többséghez is köthetők a törvény rendelkezései szerint. Következésképpen megállapítható, hogy míg a társasági szerződés megkötése konszenzushoz kötött, a társaság működésével kapcsolatos döntések meghozatala tekintetében, értve ezalatt a társasági szerződés módosításának esetkörét is, már nem minden esetben vár el konszenzusus döntést a felektől a törvény, ellentétben a polgári jogi szerződésektől.

A szervezetrendszer által másodikként szabályozandó a társasági szerződésben az ügyvezetés kérdésköre, azaz a vezető tisztségviselők személye a cégjegyzéssel, a képvisellel és az ügyvezetéssel kapcsolatos egyéb kérdésekkel egyidejűleg. Az ügyvezetés a társasági szerződés által megalapított társaság mindennapi operatív működését, irányítását, valamint képviselétét ellátó személyi kör,¹²⁴ amely tevékenységet végezheti egy vagy több vezető tisztségviselő, vagy vezető tisztségviselőkből álló testület. A vezető tisztségviselők elnevezése társaságtípusonként eltérő. A személyegyesítő társaságoknál és a korlátolt felelősségű társaságnál ügyvezető, zártkörűen működő részvénytársaságnál egyszemélyes vezető tisztségviselő esetében vezérigazgató, míg testületi vezetését igazgatóság vagy igazgatótanács látja el. A vezető tisztségviselő lehet a társaság tagja, sőt személyegyesítő társaságok esetében csak tag lehet, de lehet alkalmazott, vagy társaságon kívüli harmadik személy, amennyiben az összeférhetetlenségi

¹²² BARTA Judit: A legfőbb szerv. In: MAJOROS (szerk., 2016) i. m. 81–88.

¹²³ NOVOTNI Zoltán: A társasági (társulási) jogviszony dogmatikai kérdései. *Jogtudományi Közlöny*, 1985/6. 328–332.

¹²⁴ BARTA Judit: A vezető tisztségviselő. In: MAJOROS (szerk., 2016) i. m. 81–88.

és kizáró szabályok ezt megengedik. Az ügyvezetés feladata meglehetősen összetett, kiterjed a gazdasági társaság mindennapi irányítására és működtetésére minden olyan döntés meghozatalával, ami nem tartozik a legfőbb szerv hatáskörébe, továbbá a társaság törvényes képviseletét ellátja. Mivel a vezető tisztségviselő a társaság ügyvezetését önállóan látja el a társaság érdekeinek elsődlegessége alapján, ezért különösen fontos a jogszabályi előírásokon túl a társasági szerződésben a megfelelő rendelkezések és elvárások tagok általi beépítése, mert ezáltal válik megítélhetővé a vezető tisztségviselő felelőssége. A vezető tisztségviselő önállóságát erősíti, hogy a legfőbb szerv hatáskörét nem vonhatja el, a legfőbb szerv által nem utasítható az egyszemélyes társaságok esetét leszámítva. A képet azonban árnyalja, hogy az ügyvezető bár a tagok által nem utasítható, de a legfőbb szerv által visszahívható, azaz a többségi tagi akaratot döntései során vélelmezhetően figyelembe veszi.

A vezető tisztségviselő egyik legfontosabb feladata a társaság képviselete, amely képviselet rokonítható a polgári jogi szerződések képviseleti szabályaival. A jogi személy cselekedeteit és jognyilatkozatait természetesen csak törvényes képviselője, azaz a vezető tisztségviselője útján tudja megtenni, míg a polgári jogi szerződések esetében a törvényes képviselet esetein, azaz szülő, gondnok, gyám jogintézményein túl lehetőség áll fent képviselő útján való nyilatkozattételre meghatalmazott képviselő útján.¹²⁵ A képviselettel kapcsolatos rendelkezések kiemelkedő fontosságúak, és bár nem feltétlenül szűkíthetők le csak a vezető tisztségviselőkre, a társasági szerződésben való alapvető szabályozásuk elengedhetetlen. A képviselők ennek megfelelően a társaságot írásbeli képviseleti joggal cégjegyzés útján képviselik, amelynek módja együttes vagy önálló lehet,¹²⁶ és amely cégjegyzési jog és képviseleti jog korlátozása, vagy a nyilatkozattétel feltételhez vagy jóváhagyáshoz kötése külső harmadik személyekkel szemben nem hatályos fő szabály szerint.

A szervetrendszerrel kapcsolatosan harmadikként szabályozható, azaz fő szabály szerint diszpozitív elemként kerülhet be a társasági szerződésbe a felügyelőbizottság. Amennyiben az ügyvezetési tevékenységet nem a tagok látják el, illetve nem egyszemélyes gazdasági társaság került megalapításra, úgy a társaság ügyvezetés által képviselt érdekei és a tagok érdekei érdekkonfliktusba kerülhetnek. A felügyelőbizottság feladata a társaság tagjai érdekeinek megóvása gazdasági és jogi ellenőrző és elemző tevékenységgel, széleskörű jogosítványok alapján.¹²⁷ A felügyelőbizottság megalakítása hitelezővédelmi, közérdekvédelmi illetve munkavállalói érdekek szempontjából kötelező nyilvánosan működő részvénytársaság egységes irányítási rendszere esetén, zártkörűen működő részvénytársaság esetében ha a szavazati jogokkal rendelkező részvényesek öt százaléka kéri, illetve amennyiben a társaság munkavállalóinak létszáma éves átlagban a kétszáz főt meghaladja, illetve a köztulajdon védelme vagy pedig az adott tevékenység jellegzetességeire tekintettel jogszabály a létrehozatalt előírja¹²⁸.

¹²⁵ VÉKÁS (2016) i. m. 57–66.

¹²⁶ Ctv. 8. §.

¹²⁷ PAPP Tekla: A felügyelőbizottság működése. In: OSZTOVITS (szerk., 2014) i. m. 425.

¹²⁸ Újváriné Antal Edit: A felügyelőbizottság. In: MAJOROS (szerk., 2016) i. m. 106–107.

A szervezetrendszerrel kapcsolatban negyedikként szabályozható, illetve a felügyelőbizottság eseténél bemutatott módon kötelezően szabályozandó a könyvvizsgáló kérdése.¹²⁹ A gazdasági társaságok a jogszabályok rendelkezései szerint törvényesen kötelesek működni, a törvényesség a közérdekvédelem alapját képezi és a gazdasági társaságok oldaláról a felügyelőbizottság szerepén túl a könyvvizsgáló személyében lelhető fel szervezeti szinten, amely elvezet végső soron a gazdasági társaság feletti törvényességi felügyelethez.¹³⁰ A könyvvizsgáló intézménye kétoldalú, egyrészt a társaság szervezeti egységeként betagozódik annak szervezetébe, másrészt a törvényes működés biztosítékaként a társaságtól távolságtartást feltételez, tevékenységét megbízási szerződése alapján és annak feltételeivel látja el. A könyvvizsgáló feladata ugyanis nem a társaság tagjainak közvetlen védelme, vagy az ügyvezetés érdekeinek megfelelő tevékenység ellátása, hanem a társaság gazdálkodásának ellenőrzése hitelezővédelmi, közérdekvédelmi szempontból, a törvényes működés és a közérdek védelme biztosításának érdekében.¹³¹ A feladat természetesen közvetetten alkalmas a tagok és a társaság érdekeinek védelmére, elvégre a törvényes működés nyilvánvaló tagsági és társasági érdek. A könyvvizsgálótól elvárt szakmaiság és függetlenség a fenti célok érdekében a klasszikus összeférhetlenségi okokon túl egyéb, különösen a számviteli, közigazgatási jogi jogszabályoknak való megfeleléshez kötött tevékenység, így a Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról, a könyvvizsgálói tevékenységről, valamint a könyvvizsgálói közfelügyeletről szóló 2007. évi LXXV. törvény értelmében kötelező köztestületi kamarai tagsághoz és több törvényes előfeltétel teljesítéséhez kötött.¹³² A könyvvizsgáló kijelölése kötelező a nyilvánosan működő részvénytársaságok esetében, de a számviteli törvény, illetve egyéb jogszabály szintén kötelezővé teheti könyvvizsgáló társasági szervezetrendszerbe való beépítését.

A társasági szerződés szervezetrendszerével kapcsolatosan tartalmi elemként a társasági szerződésben rögzíthető, illetve alkalmazása esetén kötelezően rögzítendő a cégvezető személye,¹³³ aki a vezető tisztségviselő munkáját annak rendelkezési alapján segítő munkaviszonyban álló, képviseleti joggal felruházott személy és akire a vezető tisztségviselőkre vonatkozó szabályok megfelelően alkalmazandók. Korlátozott hatással rendelkező cégvezetők a társaság telephelyein és fióktelepein látják el a tevékenységet.

Egyebekben pedig lehetősége van a tagoknak, hogy a diszpozitivitás jogával élve a szervezetrendszerrel kapcsolatosan egyéb, fentiekben nem nevesített szerveket, illetve tisztségviselőket határozzanak meg a társasági szerződésben, amely eset azonban a

¹²⁹ RÉTFALVI Kornél: A könyvvizsgáló és az új Polgári Törvénykönyv In: GONDOSNÉ (szerk., 2013) i. m. 218–223.

¹³⁰ SÁRKÖZY Tamás: A jogi személyek törvényességi felügyeletéről, különös tekintettel a köztestületekre. *Gazdaság és Jog*, 2016/3. 13.

¹³¹ TÖRÖK Tamás: A gazdasági társaság és a könyvvizsgáló közötti jogviszony. *Gazdaság és Jog*, 2003/1. 4–8.

¹³² BICZI Éva: A könyvvizsgáló és a könyvvizsgálát. *Cég és Jog*. 2000/4. 10.

¹³³ Ptk. 3:113. §.

törvény által meghatározott szervek és tisztségviselők hatáskörét, valamint felelősségét nem érinti.¹³⁴

3.3. Hatály, előszerződés, módosítás

3.3.1. *A hatály kérdése; a relatív hatálytalanság*

Mind a polgári jogi szerződés, mind pedig a társasági szerződés megkötésük okán mind teljes egész alkalmazandó érvényességük esetén. A társasági szerződés, mint organizációs szerződés szükségképpen magában hordozza azt, hogy amennyiben a felek annak időtartamát nem határozzák meg, teljes egészében és hatályában kívánják alkalmazni időbeli korlát nélkül. Alapvetően társasági szerződés esetében tehát a hatály kérdése nem merül fel, azonban egyes rendelkezései magában hordozhatják a hatály kérdésének vizsgálatát.

A polgári jogi szerződések esetében a szerződés hatálya vizsgálendő az abszolút hatály és a relatív hatály szemszögéből, illetve a felek konszenzusa és jogszabály rendelkezése alapján.¹³⁵

A hatály a szerződés alkalmazhatóságának a kérdését vizsgálja, elsősorban az idő, mint jogi tény szerződésre gyakorolt hatását téve fókuszpontba. Amennyiben az alkalmazhatóságot a jövőbeni tény bekövetkeztéhez kötik a felek, amely tény lehet biztos, amely esetében időhatározás áll fent és bizonytalan, azaz feltételtűzés egyaránt, úgy felfüggesztő hatályról beszélünk, azaz a szerződés a tény bekövetkeztéig nem alkalmazható, nem lép hatályba, ellenkező esetben bontó feltétel esete áll fent, a hatályba lépett szerződés a bekövetkezett tény időpontjától nem alkalmazható.¹³⁶ Természetesen az időtényező időintervallumban is meghatározható, sőt részletekre osztható.

Társasági szerződés esetében a felek által meghatározott időtartamban kifejezett hatály kérdése alapvetően a társaság időtartama tekintetében értelmezhető fogalom, illetve van mód egyes érintett adatok változásának időpontját meghatározni cégeljárás során, mely esetben a kérelem már a változás bekövetkezése előtt benyújtható, azonban a benyújtás napja ebben az esetben sem lehet korábbi, mint a változásról hozott döntés napja, és a törvény eltérő rendelkezése hiányában legfeljebb harminc nappal előzheti meg az adott cégnél kérelemben megjelölt változásának időpontját.¹³⁷

A felek által meghatározott fenti feltételekhez hasonló a jogszabály alapján létező felfüggesztő, vagy bontó tulajdonságokkal rendelkező jogi tények köre. E körbe tartozik a harmadik személy beleegyezésétől függő feltétel, illetve hatósági aktusok, elsősorban jóváhagyások feltétele. A jóváhagyás különleges esete lehet az engedély kérdése, amelynek léte felfüggesztő, visszavonása bontó feltételként értékelhető. Társasági szerződés esetében az alapítási engedély a szerződés megkötésére hat ki, a mű-

¹³⁴ Ptk. 3:132. §.

¹³⁵ MENYHÁRD Attila: Relatív hatálytalanság, relatív tulajdon. In: PUSZTAHELYI (szerk., 2018) i. m. 210–212.

¹³⁶ VÉKÁS (2016) i. m. 153–154.

¹³⁷ Ctv. 50. § (6).

ködési engedély visszavonása pedig bontó feltételként működhet abban az esetben, ha a társaság más tevékenységgel nem rendelkezik vagy pedig külön jogszabály ekként rendelkezik.¹³⁸

Fő szabály szerint a hatálytalan szerződés alapján teljesítés nem követelhető, társasági szerződés esetében pedig a hatállyal érintett rendelkezés nem alkalmazható, így legjellemzőbb esetben a hatósági engedélyhez kötött tevékenység nem végezhető, illetve a meghatározott időre választott tisztségviselő a hatály előtt, illetve annak lejártá után tisztségviselőként nem működhet.

A Ptk. ismeri a relatív hatálytalanság intézményét,¹³⁹ amelynek gyökerei a római jogi *actio Pauliana* intézményéből eredeztethetők és a fedezetlevonó szerződésekhez kapcsolódik.¹⁴⁰ A fedezetlevonó szerződés lényege, hogy az harmadik személy igényének kielégítési alapját elvonja. Az igény elvonása azt jelenti, hogy annak eredményeképpen vagyonszűrés következik be, amely által a kötelezett egyéb vagyona hiányában, vagy elégtelensége okán egy követelés behajtása kudarcra van ítélve. A relatív hatálytalanság megállapításához előfeltétel, hogy a vagyonszűrés a követelés kielégítését ténylegesen megghiúsítsa, azaz amennyiben marad elegendő vagyona a kötelezettnek az ügylet ellenére, a formai feltételek fennállása ellenére sem kerül sor marasztalásra. A fedezetlevonó ügylet relatív hatálytalansága azt jelenti, hogy az ilyen szerződés az azt megkötő felek között érvényes, csak a követelés jogosultja irányában hatálytalan.¹⁴¹ Kiinduló feltétele a szerző fél rosszhiszeműsége, azaz a szerző fél tudta, hogy a szerződés harmadik személy igénye elől vonja el a fedezetet. Az igényének kielégítési alapját elvesztő harmadik személlyel szemben hatálytalan a szerződés abban az esetben is, ha abból számára ingyenes előny származott, még akkor is, ha jóhiszemű volt. A rosszhiszeműség tekintetében a hozzátartozóval kötött ügylet, társasági jogban a többségi befolyással rendelkezők közötti ügylet, vagy taggal vagy vezető tisztségviselővel vagy annak hozzátartozójával kötött ügylet esetében a rosszhiszeműséget és az ingyenességet vélelmezni kell.

A relatív hatálytalanság és társasági jog viszonyának kérdését a Kúria az 1/2002. Polgári jogegységi határozatban elemezte és a társasági szerződés relatív hatálytalansága mellett foglalt állást. A társasági szerződés vagy alapító okirat, illetve ezek módosítása alapján a gazdasági társaság részére nyújtott vagyoni hozzájárulást a Kúria tulajdonjog átruházását eredményező visszterhes ügyletnek tekintette és a törvényes feltételek megvalósulása esetén megállapította, hogy a gazdasági társaság köteles túrni, hogy a hitelező az átruházott vagyoni betétből kielégítést keressen. E körben a vagyonegyesítő társaságok esetében a korlátolt felelősség pajzsa a tag vagyónának védelmeként nem szolgálhat, amennyiben a relatív hatálytalanság törvényes feltételei fennállnak, azaz ha a hozzájárulási igény kielégítési alapját egészben vagy részben el-

¹³⁸ Koncesszió esetében az engedély visszavonása a koncessziós szerződés felmondását vonja maga után, így az a koncessziós társaság megszűnését eredményezi az 1991. évi XVI. törvény a koncesszióról 21. § és 26. § együttes értelme alapján.

¹³⁹ VÉKÁS (2016) i. m. 155–158.

¹⁴⁰ MENYHÁRD i. m: 212–214.

¹⁴¹ MENYHÁRD i. m: 218–219.

vonta, és a társaság rosszhiszemű volt. A személyegyesítő társaság tagjainak közvetlen helytállási kötelezettsége e körben magától értetődő, illetve a hitelező a tagsági jogi jogviszonyt *ipso iure* felmondhatja.

3.3.2. Az előszerződés és az előtársaság kapcsolódási pontjai

A polgári jogi szerződések esetében van mód és lehetőség arra, hogy a felek végleges szerződésüket megelőzően elköteleződjenek egymás irányába előszerződés útján. Az előszerződés arra hivatott, hogy a feleknek a végleges szerződés megkötése előtti érdekei a szerződéskötésig biztosítva legyenek, illetve egyes előfeltételeket teljesíteni tudjanak. Az előszerződés kötelmi igényként viselkedik, jogot keletkeztet a végleges szerződés létrehozására meghatározott határidő, vagy feltétel bekövetkezte esetén. A kötelmi természet okán ezen igény az általános szabályok szerint elévülhet. Az előszerződés a végleges szerződéssel azonos alakisággal kell, hogy rendelkezzen, illetve konszenzusos úton valamennyi lényeges tartalmi elemben meg kell állapodni, amely tartalmi elemek alapján hozhatja létre a szerződést a bíróság, amennyiben valamely fél elzárkózna a végleges szerződés megkötésétől. A szerződéskötés megtagadása kizárólag a *clausula rebus sic stantibus* elvének alkalmazásával lehetséges. Előszerződéssel a társasági szerződések esetében is találkozhatunk, figyelemmel a Ctv.-ben biztosított határidőkre, vagy adott esetben a névfoglalás ismertetett szabályaira, ugyanis elképzelhető olyan eset, hogy a végleges társasági szerződés megkötésének valamilyen akadály áll fent, amely akadály leküzdésének hatékony eszköze lehet az előszerződés megfelelő alkalmazása.

Ettől eltérő esetkör azonban az előtársaság időszaka, azaz létszaka. Ebben az esetben van létrejött társasági szerződés, amely éppen bírói kontroll alatt áll. Az előtársaság időszakában, a nyilvántartó bíróságnak történő bejelentés és a nyilvántartásba vételi kérelemről való döntéséig a felek a benyújtott társasági szerződéshez kötve vannak, azon csak bizonyos jogi tények, illetve bírói aktusok esetében képzelhető el változás. A felek a társasági szerződés sorsát e körben saját akaratukból a kérelem visszavonása útján befolyásolhatják. Az előtársasági létszak annyiban rokonítható az előszerződéssel, hogy a felek akaratából létrejött, minden lényeges tartalmi elemet hordozó társasági szerződés célja és annak teljesítéséhez elengedhetetlen a bírói bejegyzés, azaz kvázi bírói létrehozatal. Az előszerződéstől eltérően azonban itt valamennyi fél kérelme áll a bírói döntés alapjaként.

Ebben a létszakban, amely mind az egyszerűsített, mind pedig az általános cégalapításra irányadó cégeljárás határidők alapján alapvetően rövid és kiszámítható, a társasági szerződés alapvető funkcióját alapvetően betölti, azaz a kérelem benyújtását követően az üzletszerű gazdasági tevékenység fő szabály szerint folytatható, de a cégnévben a „bejegyzés alatt” toldatot használni kell forgalombiztonsági és hitelezővédelmi okokból. A toldattal megvalósuló tájékoztatás hiányában, amennyiben a társasági szerződés bejegyzésre nem kerül, az előtársaság nyilatkozata a társasági szerződés felei által tett együttes jognyilatkozatnak minősül.

Ebben a létszakban a magánautonómia és a felek rendelkezési joga a társasági szerződésben korlátok közé szorított. A felek személyében kizárólag jogszabályon alapuló változás állhat be, azaz a részesedések önkéntes átruházására, illetve tag kizárására

nem kerülhet sor. A társasági szerződés módosítására csak bírói felhívásra, vagy a hatósági engedély kiadására jogosult felhívására kerülhet sor, azaz a felek jognyilatkozataikhoz e körben kötve vannak. Mivel a bejegyzés konstitutív hatályú, értelemszerűen nem lehetséges sem jogutódlással, sem jogutód nélküli megszűnéssel való megszűnés elhatározása, legfeljebb a kérelem vonható vissza, illetve ezen okból az előtársaság félként nem hozhat létre társaságot, illetve nem is lehet más társaságban tag.

A nyilvántartó bíróság jogerős bejegyzését követően a létszak megszűnik, az előtársaságként kötött jogügyletek a társaság jogügyleteinek minősülnek. Ellenkező esetben, értve ezalatt a felek általi visszavonás esetét is, a működést haladéktalanul meg kell szüntetnie a feleknek, amely kötelezettségük megszegéséért okozott károkért a vezető tisztségviselők a *contractualis* felelősség szabályai szerint felelnek.¹⁴² Az előtársasági létszak bejegyzés elutasítása miatti megszűnése esetén a harmadik személyekkel szemben a társasági szerződésben rendelkezésre bocsájtott vagyon elégtelensége okán a felek egyetemlegesen kötelesek helyt állni a vagyoni hozzájárulásuk erejéig.¹⁴³ Korlátozott tagi felelősséggel létrehozni kívánt társaság esetében amennyiben a tag helytállása ellenére ki nem elégített követelések maradtak fenn, úgy a vezető tisztségviselők kötelesek ezen követelésekért korlátlanul és egyetemlegesen helytállni.¹⁴⁴

3.3.3. A szerződés és a társasági szerződés módosítása

A polgári jogi szerződések alaptétele a *pacta sunt servanda* elv, azaz hogy a felek közötti szerződés törvény,¹⁴⁵ annak minden normaszervezeti elemével együtt, azaz kötéreje e körben két irányú, egyrészt attól eltérni egyoldalúan nem lehetséges, illetve amennyiben bármilyen eltérés lenne, úgy a szerződésszegés jogkövetkezményei alkalmazhatókká válnak.

A *clausula rebus sic stantibus* eseteit leszámítva tehát a szerződés megváltoztatása fő szabály szerint a szerződéskötésre irányadó szabályok szerint következhet be, azaz a felek egyező akaratnyilvánításához kötött. Ezen konszenzus kiterjedhet az alapszerződés akár teljes egészében történő megváltoztatására, kiegészítésére, jogcím változtatásra, azaz a szerződés módosítása alapvetően nem más, mint a szerződés érintett elemeire vetített újabb szerződéskötés azzal, hogy a módosítással nem érintett elemekben nem kell megállapodni, azok változatlanul irányadók maradnak. A szerződésmódosítás korlátai szükségképpen megegyeznek a szerződéskötés korlátaival, jogszabályi rendelkezések adott esetben azt ki is zárhatják, továbbá a módosítás nem járhat harmadik személy jogainak a sérelmével beleegyezése hiányában, amely beleegyezés hiánya relatív hatálytalanságot eredményez.

A közös megegyezéssel való módosítás alól kivételt képez adott esetben a jogszabályi felhatalmazáson alapuló egyoldalú módosítás lehetősége, illetve a felek az alap-

¹⁴² Ptk. 3:101. § (4) bekezdés.

¹⁴³ Ptk. 3:101. § (5) bekezdés.

¹⁴⁴ WELLMANN György: Az előtársaság, elő jogi személy jogalanyságáról. *Céghírnök*, 2003/12. 5–6.

¹⁴⁵ SZALMA József: A szerződésszegés és jogkövetkezményei. In: PUSZTAHELYI (szerk., 2018) i. m. 135.

szerződésben bármelyikük részére megadhatják az egyoldalú módosítás lehetőségét.¹⁴⁶ Ez utóbbi eset alapvetően a gazdasági életben a nem lényeges tartalmi elemek esetében jellemző, tipikus példája a kapcsolattartó személyek megváltoztatását, vagy lényeges tartalmi elemek tekintetében a teljesítési hely, idő vonatkozásában való egyoldalú módosításokat lehetőségét jelenti. Egyes vélemények szerint egyoldalú szerződésmódosításnak kifejezett jogszabályi felhatalmazás hiányában csak akkor van helye, ha a jogviszonyt a bíróság jogosult lenne módosítani.¹⁴⁷ A szerződésmódosítások egyoldalúsága alapvetően a pénzüintézetek ilyen irányú gyakorlata miatt áll társadalmi és szakmai viták középpontjában, illetve különösen a tisztességtelenség kérdésének fókuszában.

Figyelemmel arra a fent rögzített tényre, hogy a szerződés a felek között jogszabályként működik, jogvita esetén a bíróságnak ekként is kell azt értékelnie, azaz a tartalom hivatalból vagy méltányosságból eredő módosítása nem lehetséges. A bírói szerződésmódosítás kizárólag szűk körben és kérelemre lehetséges, tartós jogviszonyok esetében akkor, ha a szerződés megkötését követően valamely új körülmény áll be, amellyel adekvát ok-okozati összefüggésben olyan új helyzet áll be, hogy a szerződés változatlan feltételek melletti teljesítése a módosítást kérelmező fél lényeges jogi érdekét sérti.¹⁴⁸ Amennyiben az idézett körülmények változásával a szerződéskötéskor számolni kellett, azaz az előrelátható volt, vagy a körülmény megváltozását a kérelmező maga idézte elő, a bírói szerződésmódosításra nincs lehetőség. Szintén nincs lehetőség bírói szerződésmódosításra az általános üzleti kockázat körébe tartozó körülmények esetében, amely kockázatok felmérése a fél rendes üzleti kockázata körébe esik. A gazdasági életben a *pacta sunt servanda* elv alapján a szerződést a felek saját igényeik és kockázataik felmérését követően annak tudatában kötik meg, hogy azt teljesíteni tartoznak, azaz a feleknek maguknak kell felmérniük a szerződéskötéssel együtt járó üzleti kockázatot, amelynek bírói csökkentésére ily módon nincs lehetőség, azaz a szerződéses kötelezettség alóli mentesüléshez nem vezethet a rosszul felmért és beárazott kockázat.¹⁴⁹ A lényeges, jogos érdek sérelmének megítélése ilyen esetekben sem egyoldalú, a mellérendeltség és egyenjogúság elvéből az következik, hogy az eljárás során mindkét fél helyzetét vizsgálat tárgyává kell tenni és az egészséges kockázattelepítés logikája alapján az egyensúlyi helyzet megőrzésére kell törekedni, azaz érdeksérelem kiküszöbölése nem jelenthet a másik fél számára aránytalan érdeksérelemet. Mindezek alapján a bírói mérlegelés a kógens korlátok között hatékony és rugalmas módosítás tesz lehetővé.

A társasági szerződés módosítása alapvető eltéréseket mutat a polgári jogi szerződésektől. A társasági szerződés megkötése a felek közötti teljes konszenzus alapján lehetséges, módosítás azonban rugalmasabb, a gazdasági élet változásaira hatékonyabb

¹⁴⁶ CSEHI Zoltán: Az egyoldalú szerződésmódosítás általános kérdései. In: POGÁCSÁS (szerk., 2014) i. m. 98–108.

¹⁴⁷ KEMENES István: A pénzüintézetek egyoldalú szerződésmódosítási jogáról. *Gazdaság és Jog*, 2012/4. 3–12.

¹⁴⁸ SZALMA i. m. 145–147.

¹⁴⁹ NOCHTA Tibor: A szerződési jog megváltozott kockázatai. In.: MISKOLCZI BODNÁR Péter – KUN Attila – BOÓC Ádám (szerk.): *Gazdaság és jog*. [Acta Caroliensia Scientiarum Iuridico-Politicarum XXVI.] Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, 2019. 44–46.

megoldásokat követel, így a módosítást indokoló esetekben a konszenzus elvárása érdekütközésbe kerül a társaság, mint önálló jogalany érdekeivel. Ezen érdekütközés feloldását a felek elsősorban a társasági szerződésben rendezhetik a döntéshozatali szabályok meghatározásával, minősített vagy egyhangú döntések előírásával minden olyan esetben, amelyet a felek kiemelkedő fontosságúnak ítélnek meg. A társasági szerződés módosítása a felek összességét leképező legfőbb szerv hatásköre.

Egyhangú, azaz konszenzusus döntés alapvetően a feleket megillető jogok megvonását vagy újabb kötelezettség telepítését, meglévő kötelezettségek terheesebbé válását eredményező módosítás esetében indokolt, egyéb, különösen technikai, működési kérdések esetében az egyhangúságtól a személyegyesítő társaságok kivételével indokolt az eltérés, eltérő rendelkezés hiányában háromnegyedes többség főszabályával, míg a cégnév, székhely, telephely, fióktelep a főtevékenységnek nem minősülő tevékenységi körök esetében egyszerű szótöbbség szabályával. Alapvetően eljárásjogi szabály, de következik az egyhangúságtól való eltérés lehetőségéből, hogy bár a módosításra az alapítás szabályait kell megfelelően alkalmazni, a felek aláírása a személyegyesítő társaságok kivételével nem kötelező, a módosított társasági szerződést és a társasági szerződést módosító okiratot ügyvéd, vagy a társasággal munkaviszonyban álló kamarai jogtanácsos ellenjegyezheti és a módosítást változásbejegyzési eljárásban be kell jelenteni a cégbíróságnak.

A módosítás tekintetében lehetőség van a módosítás, mint társasági határozat bírói felülvizsgálatára azon felek részéről, akik megítélése szerint a módosítás jogszabálysértő, vagy a társasági szerződésbe ütközik. E jog gyakorlása sem parttalan, harminc napos szubjektív, egy éves objektív jogvesztő határidőhöz kötött. A létesítő okirat módosításáról, ha az nem szerződéssel történik, a társaság legfőbb szerve legalább háromnegyedes szótöbbséggel dönt. A személyegyesítő társaságokban meglévő alapvető féli bizalmi kapcsolat esetében a polgári jogi szerződési jelleg hangsúlyosabb, így a társasági szerződés módosítása egyhangúsághoz kötött.

3.4. A szerződés és a társasági szerződés és a nyilvánosság kapcsolata; a szindikátusi szerződés

A polgári jogi szerződések alapvetően a felek titkát, illetve üzleti titkát képezik, amely titok alól alapvetően a közjogi jellegű szabályozóknak való megfelelés képezhet korlátok között érvényesülő kivételt, értve ezalatt az adózás rendjének megfelelését, illetőleg bizonyos szerződések esetében a közhiteles nyilvántartásokba való bejegyzésből fakadó indokolt különbségtételeket. Egyes szerződések közérdekből nyilvánosak, így a koncessziós jog és a közbeszerzések hatálya alá tartozó szerződések esetében a nyilvánosság közérdekvédelmi és alkotmányos szempontok okán indokolt. Jogvita esetén a bírósági eljárási jogok nyilvánossága is jellemzően áttöri a titok falait. A titok védelmét egyebekben a jogrendszer kiemelten biztosítja, végső soron a büntetőjog védelmét is igénybe lehet venni.

A társasági szerződés a cégnyilvánosság elvéből fakadóan alapvetően nyilvános. A cégnyilvánosság elve azonban sok esetben a felek üzleti, gazdasági érdekeivel ellentétben áll, illetve állhat. A gyakorlat a felek által nem a nyilvánosságnak szánt szerződéses akaratuk szabályozása érdekében ennek megfelelően hívta életre a szindikátusi

szerződések atipikus, a Ptk. által nem ismert intézményét, amely szindikátusi szerződés a társaságban részt vevő felek céljait, társasággal szemben vállalt kötelezettségeit, elvárásait, a tagok egymáshoz való viszonyát szabályozza.¹⁵⁰

A szindikátusi szerződés alapvetően a társasági szerződéshez kötött atipikus polgári jogi szerződés,¹⁵¹ amely a társasági szerződéssel párhuzamosan létezik, alapesetben a társasági szerződés feleivel azonos személyi kört jogosít, illetve kötelez. A társasági szerződés kötelező tartalmi elemein túl a felek a működés részletkérdéseit is kellő alaposággal szabályozhatják a létesítő okiratban, azonban ez a lehetőség sok esetben célszerűségi szempontokból, illetve a cégnyilvánosság elvéből kifolyólag nem feltétlenül szerencsés. A társasági szerződésbe foglalt szabályok felek közötti viszonyok tekintetében alapvetően társasági jogi jogkövetkezmények levonását teszi lehetővé, amelyek egyes rendelkezések esetében nem megfelelőek, illetve egészében véve nyilvánosak, amelyek a felek érdekeivel ellentétesek lehetnek.

A tagok egymás közötti, társaságon belüli együttműködéséről, a tagok egymással szembeni elvárásairól, szervezeti és működési kérdésekről, komplex személyi, vagyoni viszonyrendszereikről ennek megfelelően jogosultak a társasági szerződésen kívül rendelkezni, így a szindikátusi szerződés ezen együttműködést, a felek jogait és kötelezettségeit egyrészt titkosan, másrészt a felmerült igényeknek megfelelően, rendkívül szerteágazó módon a cégiratoktól függetlenül képes szabályozni polgári jogi alapon.¹⁵² A polgári jogi alap e körben azt is jelenti, hogy a polgári jogi és társasági jogi kógenca ezen szerződések esetében is érvényesül, illetőleg a szindikátusi szerződés módosítása egyhangúsághoz kötött, ugyanakkor polgári jogi jogkövetkezmények levonását teszi lehetővé. Kiemelendő, hogy a szindikátusi szerződést nem lehet a törvényben rögzített kötelező elemek megkerülésére alkalmazni, illetve a kógens normákkal szemben álló rendelkezések beépítése sem lehetséges, az ilyen szerződési rendelkezések semmissék. A diszpozitív normák esetében természetesen az eltérés megengedett.

A szindikátusi szerződések sokrétűek és meg nem határozható típusokban élnek a gyakorlatban, mindazonáltal alapvetően három jellemző típusban lehetők fel.¹⁵³ A tisztán társasági jogi szindikátusi szerződés típusába tartoznak a szavazási megállapodások és a befektetési szindikátusi szerződések, a felek társasági szerződésében nem szabályozott kérdéseket szabályozó megállapodások. Vannak más jogági szindikátusi szerződések a polgári jog, különösen a közbeszerzésekkel kapcsolatos, illetve versenyjog területére tartozó szerződések esetében, illetve végül vegyes jogági szindikátusi szerződések is előfordulhatnak.

Megítélésem szerint a tisztán társasági szindikátusi szerződések megkötése a társasági szerződéshez kötött, létük, a bennük foglalt együttműködés és a társasági szerződést kiegészítő szabályozás adja azok létjogosultságát, azaz társasági szerződés nélkül hiányzik a szindikátusi szerződés tárgya, lényeges tartalmi eleme. Ezzel ellentétes ál-

¹⁵⁰ BALÁSHÁZY Mária: A szindikátusi szerződés a társasági és a polgári jog határán. *Gazdaság és Jog*, 1993/5. 16.

¹⁵¹ PAPP (2019a) i. m. 114–115.

¹⁵² VERESS Emőd: Szerződő felek a szindikátusi szerződésben. *Magyar Közigazgatás*, 2019/3. 170–173.

¹⁵³ NAGY Barna Krisztina: A szindikátusi szerződés. *Debreceni Jogi Műhely*, 2015/3–4.

lásponthoz képvisel Sárközy Tamás, aki szerint a szindikátusi szerződés önálló szerződéstípus, amely álláspontja szerint azzal is igazolható, hogy megkötése időben elválhat a társasági szerződéstől, illetve az alanyi kör sem feltétlenül azonos, illetve a két szerződés tartalma eltérhet egymástól.¹⁵⁴ Ezen megállapítások azonban nem cáfolják a megkötéshez kapcsolódó járulékoságot, ugyanis a szindikátusi szerződés közvetlenül a társasági szerződés által megalkotott jogalany tekintetében, az általa meghatározott keretek között, illetve azok okán fejt ki hatását, azaz a társaság, társaság létrehozatalára irányuló akarat nélkül értelmetlennek válik. Amennyiben a szindikátusi szerződés a társaság megszűnését követő időszakra is tartalmaz rendelkezéseket, e rendelkezések alapja is a társasági szerződés megkötésére irányuló akaratelhatározással áll összhangban.

A társaság léte alatt a szindikátusi szerződés a társasági szerződés mellett létező kooperációs szerződéssé válhat bizonyos esetekben, illetve rendelkezései a társasági szerződéssel ütközhetnek.¹⁵⁵ A társasági szerződéssel való kapcsolat és ütközési pontok tekintetében megjegyzendő, hogy az alanyi kör nem feltétlenül azonos a társasági szerződés feleivel, azaz a felek egy csoportja is köthet szindikátusi szerződést titkosan a többi féllel szemben, amely azonban felveti a bizalom kérdésének vizsgálatát. Alannyá válhatnak továbbá a vezető tisztségviselők, hitelezők, viszont az alanyi kör mindenképpen a társaság érintettjei közül kerülnek ki a társaságra való tekintettel. Különös gazdasági jelentősége van a társasági szerződést megelőzően kötött szindikátusi szerződéseknek, amelyek bizonyos esetben előszerződés jelleget is hordozhatnak magukban. Míg a társasági szerződés a társaság léte alatt szükségképpen fennálló szerződés, szindikátusi szerződésben lehetőség van meghatározott időre vonatkozó együttműködés rögzítésére.

A szindikátusi és a társasági szerződés ütközése egyebekben felveti a két szerződés közötti primátus kérdését.¹⁵⁶ Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy a törvényi tilalmak korlátai között a felek a szerződéses szabadságukkal szabadon élhetnek, amely szabadság elvezet adott esetekben a szindikátusi szerződések megkötéséhez, amely szerződések esetében az ütközés pontosan a felek akaratából áll be. Kiindulópont az ütközések megítélésakor nyilván kétirányú lehet, vagy a társasági szerződés, vagy a szindikátusi szerződés élvez elsőbbséget, hatálytalanítva, módosítva a másikat. Amennyiben a társasági szerződés élvez elsőbbséget, a szindikátusi szerződés megkötése irrelevánssá válik, a benne foglalt rendelkezések helyett elegendő lenne egy Szervezeti és Működési Szabályzat megalkotása. Amennyiben a szindikátusi szerződés primátusa érvényesülne, úgy a cégnyilvánosság elve és a társasági szerződésre előírt szigorú alaki és tartalmi követelmények válnának illuzórikussá.

Ki kell továbbá említeni, hogy a Ptk. nem ismeri a szerződések közötti hierarchiát sem a felek akaratától. Ennek megfelelően helyeselhető az a gyakorlat, hogy a két

¹⁵⁴ SÁRKÖZY Tamás: A szindikátusi szerződésről. In: SÁRKÖZY Tamás – VÉKÁS Lajos (szerk.): *Eörsi Gyula Emlékkönyv, 1922–1992*. Budapest, HVG-Orac, 2002. 177.

¹⁵⁵ VERESS Emőd: A szindikátusi szerződés ütközése a társasági jogi normákkal és a társasági szerződéssel. *Magyar Jog*, 2018/9. 510–519.

¹⁵⁶ SZAKÁL Róbert: Társasági szerződés és szindikátusi szerződés ütközése. *Gazdaság és Jog*, 2014/10. 25–26.

szerződés ütközése esetén mindegyik szerződés tartalmát önállóan kell elbírálni. A szindikátusi szerződés megszegése ezért nem eredményezhet társasági jogi jogkövetkezményeket csak polgári jogiakat azzal, hogy eshetőlegesen és közvetetten elvezethet egy tagi kizárására irányuló perhez.

4. A megszűnés

Mind a polgári jogi, mind pedig a társasági jogi szerződések időben meghatározott dimenzióban töltik be funkciójukat, alapvetően egyik sem tart és nem is tarthat örökké. Alapvető kiindulópont e körben, hogy a megszűnés kérdése jelen fejezetben feltételezi a létező, érvényes és hatályos polgári jogi szerződést és társasági szerződést. A polgári jogi szerződés és a társasági szerződés megszűnésének első vizsgáldási pontja a felek akaratából történő megszűnések esetei, a második vizsgálati pontot képezi a valamely fél akaratából vagy magatartásából való megszűnés esetei, harmadik pontot a felek akaratától független megszűnési esetek képezhetik, végezetül a jogutódlás megszűnésével kapcsolatos kérdései tekinthetők át.

4.1. A polgári jogi szerződés és a társasági jogi szerződés megszűnése a felek akaratából

A kötelmi jog szerződésekre is irányadó általános rendelkezéseiből fakadóan a szerződés alapvető megszűnési módja a felek akaratából beálló szerződésszerű teljesítés.¹⁵⁷ A szerződésszerű teljesítés kiindulótétele alapján azzal együtt, illetve attól függetlenül is megszűnésre vezet a szerződés határidejének, azaz időbeli hatályának beállta.

A társasági szerződések esetében a teljesítés, azaz a jogok és kötelezettségek teljesítése az azonos érdekpozícióból fakadóan annak lényegét jelenti, így alapvetően megszűnési okként csak a meghatározott célra, tevékenységre, eredmény ellátására létrejövő társaságoknál jelent megszűnési okot. A gazdasági életben elsősorban ezen eset egy adott beruházás létrehozatalára alapított társaságok esetében a jellemző, de jellemzően ide tartozik a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény által szabályozott projekt-társaság egyes esetei, valamint a koncesszióról 1991. évi XVI. törvényben szabályozott koncessziós társaság esete, amely utóbbi tekintetében a koncessziós szerződés megszűnése fő szabály szerint a társaság megszűnését is maga után vonja és amelyből fakadóan ezen társasági szerződések jellemzően a koncessziós szerződés által meghatározott időtartamnak megfelelő határozott időre kerülnek megkötésre. E körben hangsúlyozandó, hogy sem a projekt-társaság, sem pedig a koncessziós társaság nem önálló társaságtípus, mindkét esetben a Ptk. formakényszere érvényesül a közbeszerzési eljárás vagy koncessziós eljárás által meghatározottak szerint.

Mindkét szerződés megszüntethető a feleknek a megszüntetésére irányuló megállapodásával, amely megállapodásra a megkötésre vonatkozó szabályok megfelelően alkalmazandók és amely megszüntetés a szolgáltatás természetéből fakadóan a polgári jogi szerződések esetében *ex tunc* vagy *ex nunc* hatállyal, továbbá a felek által megha-

¹⁵⁷ VÉKÁs (2016) i. m. 351.

tározott egyéb hatállyal történhet. A megszűnés alapján elszámolási viszony keletkezik, amelyet alapvetően egyezséggel rendezhetnek a felek.

A társasági szerződés azonban ilyen esetben csak a jövőre nézve szűnhet meg. Valamennyi társasági szerződés tekintetében, amennyiben annak alapvető törvényi feltételei fennállnak, azaz a hitelezői követeléseket meghaladó társasági vagyონ rendelkezésre áll és a hitelezők kielégítést nyernek, úgy a közös megegyezés szintén elképzelhető, azaz a társasági szerződés és a társaság végelszámolás útján a Ctv.-ben meghatározott eljárás útján megszüntethető. A személyegyesítő társaságok esetében pedig a Ptk. a közös megegyezést, figyelemmel a társasági szerződésben megnyilvánuló különös személyi körülményekre külön nevesíti szerződést megszüntető okként.

4.2. A polgári jogi szerződés és a társasági jogi szerződés megszűnése valamely fél akaratából vagy magatartásából fakadóan

A szerződések ígéret jellege, az azokban foglalt teljesítési érdek, a kikényszerítés és állami elismertség együttese alapján a szerződést az egyik fél egyoldalú elhatározása és jognyilatkozata alapvetően nem szünteti meg, csak abban az esetben, ha ezt a jogot a felek előzetesen a szerződésben kikötötték, illetve ha jogszabály jogosítja fel elállásra vagy felmondásra az adott felet, amely tehát jogos intézkedés, így kártérítési, kártalanítási kötelezettséget nem von maga után, ugyanakkor bánatpénz természetesen konszenzusos alapon kiköthető.¹⁵⁸ Jellemzően kizárt a felmondás a határozott idejű szerződések esetében a kiszámítható jogviszonyokkal szemben támasztott jogbiztonsági érdekekre és várományokra figyelemmel, más nevesített szerződéstípusok eseteiben viszont kártalanítás mellett lehetséges. A határozatlan időre kötött, tartós jogviszonyok szerződéseiben felmondási jog a Ptk. alapján biztosított, de ez esetben is csak megfelelő felmondási idő mellett.¹⁵⁹

A jogszabályon alapuló elállási vagy felmondási jogon kívül a szerződést egyoldalú nyilatkozattal szankciós jelleggel lehet megszüntetni elállás vagy felmondás útján. Ez az eset a megszüntető fél válasza a másik fél olyan súlyos szerződésszegésére, amely szerződésszegésből fakadóan már nem elvárható annak fenntartása, azaz érdekmúlás következik be a szerződésszegéssel ok-okozati összefüggésben.¹⁶⁰ Valamennyi ilyen egyoldalú nyilatkozat esetében a jogviszony egyik alanyának szerződő féli minősége ezen jognyilatkozattal megszűnik, amely így a legalább kétoldalú szerződés követelménye okán a szerződés megszűnését eredményezi.

A polgári jogi szerződésektől eltérően a tagsági jogi jogviszony, azaz a szerződő féli minőség megszűnése alapesetben nem jelenti a társasági szerződés és a társaság megszűnését sem. Kivételt képez a személyegyesítő társaságok egy főre csökkenése, illetve

¹⁵⁸ KEMENES István: A szerződés megszüntetése megállapodással és egyoldalú jognyilatkozattal. In: VÉKÁS-GÁRDOS (szerk., 2013) i. m. 676–678.

¹⁵⁹ Ptk. 6:123. § (3) bekezdés.

¹⁶⁰ VERESS Emőd: Gondolatok a szerződés egyoldalú jognyilatkozattal történő megszüntetéséről. In: KOLTAY András – LANDI Balázs – MENYHÁRD Attila (szerk.): *Lábadó Tamás emlékkönyv*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary Kft., 2019. 307–315.

az egyszemélyes társaságok esetében bekövetkező, később tárgyalandó tagi minőség megszűnése, amely a társaság megszűnésére vezet.

A társasági szerződések esetében alapvetően rögzíthető, hogy a személyegyesítő társaságok esetében szabályozott rendes, illetve rendkívüli felmondás esetét kivéve, értve ezalatt a tag hitelezője általi felmondás esetét is, a tagsági jogviszony egyoldalú jognyilatkozattal nem mondható fel. A többi tag által kezdeményezett és tárgyalat tag kizárására irányuló eljárás bár a féli minőséget bírói úton megszünteti, nem vezet a társasági szerződés megszűnéséhez annak ellenére, hogy jellegét tekintve kvázi a többi tag általi felmondásként értelmezhető abban az értelemben, hogy az indítvánnyal élő felek az indítvánnyal támadott taggal a jövőben nem kívánnak jogviszonyban maradni, a tagok által megfogalmazott és társasági szerződésben rögzített célok veszélyeztetése, azaz kvázi szerződésszegés okán.

Valamennyi társaság esetében elképzelhető a tagsági részesedés átruházása, mint olyan féli akarat, amely egyértelműen a tagsági jogviszony megszűnésére irányul. A tagsági részesedés átruházása esetén a társasági szerződés nem szűnik meg, hanem alanyváltozás következik be az átruházó korábbi tag és a részesedést megszerző új tag között, a megfelelő társasági szerződésben rögzített, illetve a törvényben rögzített szabályok és az adott társaságra irányadó normák szerint, változásbejegyzési eljárás lefolytatása iránti kötelezettséggel.

4.3. A polgári jogi szerződés és a társasági jogi szerződés megszűnése a felektől független tényekből és joghelyzetekből fakadóan

A polgári jogi szerződések és kötelemények eseteiben általános szerződés megszűnési körülmény a *confusio*, azaz a jogosulti és kötelezett oldal egy kézbe kerülése. Ilyen esetekben, amelyek akár a felek akaratából, akár attól függetlenül állnak be, az az eredménye, hogy megszűnik az ellentétes érdekpozíció, a szerződésben egy fél marad, ami a kétoldalúság követelménye okán szintén a szerződés megszűnésének logikus következménye. Mindez természetesen csak abban az esetben igaz, amikor két szerződő fél van, a többalanyú kötelemények esetében csak akkor áll be a *confusio* szerződést megszüntető joghatása, ha valamennyi alanyi oldal tagjai egyesülnek egy oldalon egy személyben.

A *confusio*, mint az alanyok egyesülése, a társasági szerződés esetében nem szerződést megszüntető ok, hanem alapvetően egyszemélyes társaságot eredményez. Személyegyesítő társaságok esetében pedig fogalmilag kizárt az egyszemélyes társaság. Amennyiben a személyegyesítő társaságok tagjainak száma egy főre csökken, e tény bekövetkeztétől számított hat hónapos jogvesztő határidőn belül új tag belépése szükséges, ellenkező esetben a társaság megszűnik a törvény erejénél fogva. Ezen hat hónapos időszakban a személyegyesítő társaság kvázi egyszemélyes társaságként működik.¹⁶¹

A polgári jogi szerződést megszüntető ok és jogi tény a fél halála vagy jogutód nélküli megszűnése, amennyiben a kötelezettség, vagy szolgáltatás jellegénél fogva személyesen teljesíthető vagy személyben kötött fél részére nyújtható.

¹⁶¹ Ptk. 3:152. §.

A társasági jog ezt a megszűnési okot alapvetően nem ismeri. A természetes személy fél halála esetén a féli minőség, illetve az üzletrész, a részvény az öröklési jog és a társasági jog együttes szabályai szerint eredményez féli jogutódlást.¹⁶² Valamennyi esetben, kivéve a nyilvánosan működő részvénytársaság esetét, a megfelelő cégeljárás lefolytatása elengedhetetlen a cégnyilvánosság elvéből fakadó jogpolitikai indokok érvényre juttatása érdekében.

A személyegyesítő társaságok esetében az öröklés tárgya alapvetően a vagyoni részesedés értéke, nem pedig a féli minőség.¹⁶³ Éppen ezért az elhunyt fél, vagy a megszűnt tag jogutódja a társasági szerződésbe, azaz a társaságba beléphet saját döntése szerint, amelyhez a többi tag hozzájárulása is szükséges, s amely esetben nem köteles vagyoni hozzájárulást teljesíteni. Amennyiben ez a féllé válás nem következik be, úgy a jogutóddal, illetve az örökösrel a többi tagnak el kell számolnia a vagyoni hozzájárulás arányában a tagsági viszony forgalmi értékével.

A korlátolt felelősségű társaság üzletrésze *ipso iure* öröklés tárgyát vagy jogutódlás esetén átszállás tárgyát képezi.¹⁶⁴ Ilyen esetben alapvetően a jogutódlás általános szabályai szerint kell eljárni, azonban belépés helyett a tagjegyzékbe való bejegyzés kérése a tagi minőség megszerzésének eljárásrendje.¹⁶⁵ A fenti jogi tény bekövetkezte esetén a jogutód, vagy az örökös kérheti az ügyvezetéstől a tagjegyzékbe való bejegyzést, amely csak a társasági szerződésben korábban lefektetett szabályok szerint tagadható meg, azaz amennyiben a társasági szerződés akként rendelkezik, hogy a társasági szerződésben meghatározott feltételek alapján az üzletrész magukhoz váltására feljogosított személyek harminc napos jogvesztő határidőn belül ezen üzletrészt magukhoz váltják és a forgalmi értéket a jogutódnak, vagy az örökösnek kifizetik. Amennyiben a jogi személy tag jogutód nélkül szűnik meg és a vagyonrendezési eljárásban nincs új jogosultja az üzletrésznek, akkor azt be kell vonni, vagy a megmaradt tagok között törzsbetétek arányában kell felosztani. A részvénytársaság esetében a dolgozói részvénnyel kapcsolatban találhatunk öröklési joggal kapcsolatos szabályokat. A részvény, mint értékpapír átszállására, illetve öröklésére mindezeket túl az általános öröklési jog vonatkozik.¹⁶⁶

Mind a polgári jogi szerződések, mind a társasági szerződések megszűnnek egyebekben jogszabályban vagy bírósági határozatban meghatározott egyéb okból. A polgári jogi szerződések esetében jogszabályi ok lehet többek között a lehetetlenülés, annak jogi aspektusai, az adott szolgáltatásra vonatkozó törvényi tilalom kodifikálása, vagy fizikai lehetetlenülés. Bírósági eljárás is vezethet a szerződés megszűnésére erre irányuló kérelem esetén, amely azonban féli akaratot feltételez a megszűnés tekintetében.

¹⁶² BARTA Judit: A tag halála következtében felmerülő jogkérdések megítélése a hatályos társasági törvény és az új Ptk. alapján- a személyegyesítő társaságok és a kft. vonatkozásában In: GONDOSNÉ (szerk., 2013) i. m. 10–21.

¹⁶³ DÚL János: *A társasági jog és az öröklési jog kapcsolódási pontjai osztrák jogi fragmentumokkal*. Szeged, Iurisperitius Kiadó, 2018. 26–28., 53–58., 60–65., 67–76.

¹⁶⁴ Ptk. 3:170–171. §§-k.

¹⁶⁵ DÚL i. m. 77–100.

¹⁶⁶ DÚL i. m. 100–102.

A hatósági határozatban foglalt megszűnés lehet a szolgáltatásra vonatkozó engedély visszavonása, az adott szolgáltatás ellátásának hatósági tiltása, illetve szakhatósági engedély megadásának elmaradása.

A társasági szerződések esetében a megszűnés a Ptk.-ban meghatározott anyagi jogi okok bekövetkezése esetén az erre irányuló alaki eljárások, azaz a végelszámolási, felszámolási, kényszertörlési, megszüntetési, esetleg vagyonrendezési eljárások lefolytatásával és a törléssel következik be.¹⁶⁷ A fentiekben már tárgyaltak szerint a társasági szerződés megszűnhet a határozott időre alapított társaságok esetében ezen időtartam leteltével, a megszűnésre meghatározott feltétel bekövetkeztével, a korábban tárgyalt közös megegyezéssel, azaz végelszámolással. Ezen okok azonban a felek akaratára visszavezethetők. A jelen alfejezet szempontjából a felek akaratától független okokat tartalmaz a személyegyesítő társaságok esetében a taggal szembeni kizáró vagy összeférhetlenségi ok bekövetkezése, amely egyebekben arra a tényhelyzetre reagál, hogy ilyen okok esetében az alapítás lenne lehetetlen.¹⁶⁸ Ez utóbbi esetkör azonban fő szabály szerint csak a féli minőséget, azaz a tagságot szünteti meg. A társasági szerződés ezen esetben is csak akkor szűnik meg, ha ezen különös okok egy tag kivételével valamennyi taggal szemben bekövetkeznek.

A társasági szerződés megszűnése tekintetében különösen fontos a Ctv.-ben foglalt azon rendelkezések összessége, amelyek a tagi akaraton, azaz a végelszámoláson túl az illetékes Törvényszék, vagy Törvényszék Cégbírósága általi megszüntetéseket tartalmazza, mint arra jogosult szerv általi megszüntetést. Ezen megszüntetések eredője egyaránt lehet tagi akaratra – értve ezalatt a mulasztás eseteit is – visszavezethető, de féli akaraton kívüli okokon is alapulhat.

Ilyen esetkör, hogy az illetékes törvényszék előtti perben a társasági szerződés alapján álló társaság bejegyzésének hatályon kívül helyezését lehet kérni a bejegyző végzés Cégbizonylatban való közzétételétől számított harminc napos jogvesztő határidőn belül olyan jogszabálysértésre hivatkozással, amelyet a bejegyzési eljárásban a Cégbíróságnak észlelnie kellett volna. A megszűnésre csak akkor kerül sor, ha bírói felhívásra a hiba orvoslása a felek által nem következik, vagy nem következhet be, azaz a törvényes állapot másképpen nem biztosítható. Kisebb jogsértés azonban nem vezet a szerződés megszűnéséhez. Szintén törvényszéki hatáskör az 1991. évi XLIX. törvény csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló szabályai szerinti felszámolási eljárás, amely eljárás a társaság fizetéseképtelensége okán vezet el a társaság, ezáltal a társasági szerződés megszűnéséhez.

Cégbíróság, mint általánosan a törvényességi felügyeletet ellátó bíróság a társasági szerződések esetében szintén megszüntetheti a társaságot és ezáltal a társasági szerződést általános vagy különleges törvényességi felügyeleti eljárások eredményeképpen. Általános törvényességi felügyeleti eljárásnak alapvetően akkor van helye,¹⁶⁹ ha társasági szerződés, vagy annak módosítása a bejegyzést megelőzően törvénysértő, a cégjegyzékbe bejegyzett adat a bejegyzést követően bekövetkező ok miatt törvénysér-

¹⁶⁷ ÚJVÁRINÉ ANTAL: A gazdasági társaságok megszűnése. In: MAJOROS (szerk., 2016) i. m. 243–245.

¹⁶⁸ Ptk. 3:146. § e) pont.

¹⁶⁹ Ctv. 74. § (1) bekezdés.

tő, a társasági szerződés vagy annak módosítása, illetve a cégjegyzék kötelezően előírt tartalmat nem tartalmaz. Mindezen okok tehát a társasági szerződésben fellelhető fogyatékoság miatt fenyegetik a megszűnés szankciójával. Általános törvényességi felügyeleti eljárásnak egyebekben a társasági szerződésen kívüli okok miatt is helye van abban az esetben, ha a társaság működése során nem tartja be a jogszabályi vagy társasági szerződésében rögzített előírásokat szervezetére és működésére vonatkozóan. Ezen eljárások egyebekben szubszidiárius jellegűek, alapvetően csak akkor indíthatók, ha polgári vagy közigazgatási eljárásban ezen normasértések nem orvosolhatók.¹⁷⁰

A törvényességi felügyeleti eljárás hivatalból vagy kérelemre indul. A hivatalbóli eljárás alapja már a társasági jog kezdetétől más bíróság jelzése vagy saját tudomás szerzése,¹⁷¹ kérelmet pedig az ügyész, valamint jogszabályban meghatározott feladatainak teljesítése körében a társaság tevékenységének ellenőrzésére jogosult hatóság vagy közigazgatási szerv, a területileg illetékes gazdasági, illetve szakmai kamara nyújthat be, valamint a jogi érdekét valószínűsítő fél. Ilyen esetekben sem cél alapvetően a társaság és a társaság megszüntetése, arra csak akkor kerül sor, ha a Cégbíróság törvényes állapot helyreállítására irányuló, fokozatos vagy adott esetben ismételhető intézkedései hatástalanok maradnak.

Különleges törvényességi felügyeleti eljárások is vezethetnek a társasági szerződés megszűnéséhez. Megszűnéshez vezethet a cégjegyzékbe bejegyzett személynek a céggel kapcsolatos jogviszony törlésére irányuló kérelme,¹⁷² amennyiben az eljárás eredményeképpen kizárólag olyan személy marad képviselőre jogosultként, akinek a kézbesítési megbízottját a cégbíróság törölte a cégjegyzékből. Az ismeretlen székhelyű cég megszüntetésére irányuló eljárás,¹⁷³ valamint az adószám-törléssel érintett cégek megszüntetése nyilvánítására irányuló eljárás¹⁷⁴ is elvezet a megszűnésre, amennyiben a törvényes állapot helyreállítására irányuló cégbírósi intézkedések hatástalanok maradnak, vagy az adóigazgatási eljárásban és a jogorvoslati eljárásokban az adószám törlése jogerőssé vált.

Végezetül a társasági szerződés megszűnését eredményezi a kényszertörlési eljárás¹⁷⁵ is, amely a társaság megszüntetése nyilvánítása esetén indul, illetve amennyiben a végelszámolás három éven belül nem fejeződik be, vagy amennyiben jogutód nélküli megszűnést előidéző ok következett be és végelszámolási eljárás lefolytatásának nincs helye.

¹⁷⁰ Ctv. 74. § (3) bekezdés.

¹⁷¹ APÁTHY i. m. 146.

¹⁷² Ctv. 88. §.

¹⁷³ Ctv. 89–90. §§.

¹⁷⁴ Ctv. 91. §.

¹⁷⁵ Ctv. 116. §.

4.4. A polgári jogi és a társasági jogi szerződés megszűnésének kérdései a jogutódlás szempontjából

A polgári jogi szerződésekkel kapcsolatos alanyváltozásokat a már kifejtett polgári jogi intézmények mutatták be, amely alanyváltozás alapvetően nem szünteti meg a szerződést, csak a féli minőségben következik be jogutódlás. A polgári jogi szerződések jogutódlási helyzetei a személyhez kötődő szolgáltatások esetében szerződést megszüntető körülményekként viselkednek.

A társasági szerződések esetében az átalakulási helyzetek származtatott alapításnak minősülnek,¹⁷⁶ a Ptk. szabályain túl annak részletszabályait a 2013. évi CLXXVI. törvény egyes jogi személyek átalakulásáról, egyesüléséről, szétválásáról tartalmazza. Az átalakulás, mint jogutódlással való megszűnés oka lehet a felek szabad döntése, de elképzelhető olyan eset is, amikor a szabad döntést jogszabályi korlátok határolják be, így az átalakulás kényszerből következik be. Ilyen esetek a tőkeegfelelőségi követelmények nem teljesülése miatt állhatnak be a vagyonegyesítő társaságoknál, amikor a tagok ezen okból vagy formaváltás, vagy a megszűnés, vagy az egyesülés mellett dönthetnek.

Valamennyi átalakulás a korábbi társaság megszűnését eredményezi és lényegében véve új társaság alapítása következik be az alapítási szabályok megfelelő alkalmazásával, azonban a megszűnő és létrejövő társaságok között lévő kapcsolat jogfolytonos, a társasági szerződés megszűnése tehát jogutódlással következik be.¹⁷⁷ Alapesetben a jogutódlás során a tagok megegyezése a döntő, de természetesen van mód olyan döntés meghozatalára is, amely a tagok személyében megengedi a változást megfelelő elszámolás mellett, minden esetben tagi konszenzuson alapuló döntések útján.

Különleges jogutódlással történő megszűnési eset az egyesülés, amelyben legalább két társaság vehet részt. Az egyesülésnek két módja van. Az egyik eset az úgynevezett beolvadás, amikor egy vagy több társaság akként szűnik meg, hogy egy másik társaságba integrálódik, azaz az egyesülésben részt vevő egyik fél akként lesz jogutód, hogy nem szűnik meg. A másik esetkörben az egyesülésben részt vevő valamennyi társaság megszűnik és egy újonnan alapított társaság jön létre, mint jogutód, amely eset az összeolvadás.¹⁷⁸

Az egyesülés inverze a szétválás, amely esetben a jogelőd társaság megmaradhat vagy megszűnhet. A szétválás alapesetei különválás vagy kiválás. Különválás esetén a társasági szerződés és a társaság megszűnik, jogutódjai a létrejövő társaságok lesznek. Kiválás esetén a társasági szerződés és a társaság nem szűnik meg, csak részleges jogutódlás következik be. Létezik továbbá a beolvadásos kiválás esete is, amely szerint a kiváló tag egy már létező társaságba olvad be. Beolvadásos különválás esetén pedig a különváló tagok különböző, már működő társaságokhoz csatlakoznak. Szétválás ese-

¹⁷⁶ DÚL i. m. 103–104.

¹⁷⁷ TÖRÖK Gábor: Átalakulás, egyesülés, szétválás, jogutód nélküli megszűnés. *Gazdaság és Jog*, 2011/7–8. 8–10.

¹⁷⁸ KISFALUDI András: A jogi személy átalakulása, egyesülése, szétválása és jogutód nélküli megszűnése. In: VÉKÁS–GÁRDOS (szerk., 2013) i. m. 109.

tén tehát a jogutódok nemcsak újonnan létrejövő társaságok lehetnek, hanem már létezők is. Szétválás ennek megfelelően akár olyan eredménnyel is járhat, hogy egyetlen társaság sem szűnik meg és egy új sem jön létre.

A társasági szerződések tehát jogutódlással megszűnhetnek, amely eljárások során az alapítás szabályian túl egyes különleges rendelkezéseket is megfelelően kell alkalmazni. Mivel a társasági szerződés lényeges tartalmi eleme a gazdasági tevékenység, így az átalakulás nem vezethet gazdasági tevékenységet elsődlegesen nem végző jogi személy létrehozatalához, azaz egyesület, alapítvány nem jöhet létre gazdasági társaság átalakulásával.

5. Zárszó és összegzés

A polgári jogi szerződések és a társasági szerződések együttes tárgyalását és kötelmi jogi természetű összehasonlító elemzését alapvetően indokolja az a jogalkotói döntés, hogy a társasági jog kodifikációja során alapvetően a monista álláspont győzött. A társasági anyagi jog Ptk.-ba való beépítése egyebekben azt is jelentette, hogy az alapvető diszpozitivitás a társasági jogra is kiterjedt, azaz a joganyag értelmezése és alkalmazása kötelmi jogi gondolkodást is indokol. Így a Ptk. Harmadik Könyve és Hatodik Könyve meghatározott gazdasági helyzetekben együttes alkalmazást és értelmezést igényel, a kapcsolódási pontok egyebekben a legfontosabb különbségtételeket jelentik a jogintézmények között, az átfedések ellenére lényeges eltérésekre lehetünk figyelmesek a fentiek szerint.

A társaságok létesítő okiratát szerződésnek tekintjük és tekinthetjük annak ellenére, hogy az egyszemélyes társaságok esetében a szerződéses jog alapja, a konszenzus értelemszerűen hiányzik. Alapvetően a polgári jogi szerződés fogalma meghatározott, a társasági szerződés egységes fogalmának kodifikációja elmaradt, így a fogalmi elemek összevetésével végezhető el a két jogintézmény együttes tárgyalása.

A társaság egyszerre szerződés és jogalany, azaz kettős természetű jogintézmény.¹⁷⁹ E kettősség értelmezési konfliktushelyzeteket generál, amelyek csak nehezen oldhatók fel, a törvény értelmezési pontjain túl a *ratio legis*, illetve a gazdasági törvényszerűségeket is alapvetően segítségül kell hívni. A Ptk. társadalomszemléte, emberképe alapvetően a jogaival öntudatosan és szabadon élő polgárban gyökerezik, amely által a polgár és végső soron a polgárok által létrehozott gazdasági társaságok igényeit hivatott szolgálni és kielégíteni.¹⁸⁰ Ezt fajta igényt pedig a társasági jogban egyértelműen megtestesíti, azaz a társasági jogot árnyalja a polgári jogi szerződések talaján álló szindikátusi szerződés intézménye is, amely mind klasszikus kötelmi viszonyokat, mind a szervezettel kapcsolatos magatartásokat szabályoz a felmerülő érdekeknek megfelelően.¹⁸¹ A szabályozás ilyen kettőssége végső esetben elvezethet oda, hogy egy társasági

¹⁷⁹ MISKOLCZI BODNÁR Péter: Társasági jog a Ptk.-ban *Gazdaság és Jog*, 2000/1. 5.

¹⁸⁰ SÁRKÖZY Tamás: Az új Ptk. szövegtervezetéről a gazdasági jog oldaláról. *Gazdaság és Jog*, 2007/1. 7.

¹⁸¹ VERESS Emőd: A szindikátusi szerződés tartalmának néhány alapkérdéséről. *Jogtudományi Közlöny*, 2017/11. 464–476.

szerződés törvényi kötelező tartalmi elmei egy szerződésmintában kerülnek rögzítésre, de a tényleges társasági szerződés, a felek társasággal kapcsolatos jogviszonyai a maguk teljességében egy nem nyilvános szindikátusi szerződésben kerülnek rögzítésre.

A polgári jogi szerződések szabályozási kiindulópontja az egymással ellentétben álló felekben lelhető fel, azaz a klasszikus árucserre ügyletek adták annak modelljét, az időtényező által pedig az azonnali teljesítéstől az időben hosszú távú kapcsolatokig szabályozza a felek egymással kapcsolatos viszonyait. Ezzel szemben a társasági szerződés érdekazonosságban lévő felek közötti organizációs szerződés, személyi jogi aspektusokkal, időben mindenképpen hosszú távú kapcsolatokat szabályoz. A társasági jogi szerződések fenti kettős természete, illetve a személyi joggal való közvetlen összefüggése okán egyes kötelmi jogi szabályok nem alkalmazhatók vagy nem értelmezhetők, míg mások csak részben, céljukat figyelembe véve alkalmazhatók a társasági jogi jogviszonyokban.¹⁸² A polgári jogi szerződések relatív szerkezetű jogviszonyok, a társasági szerződés jogi entitást létrehozó szerződések, azaz eredményük abszolút jogképeséget eredményez, a relatív szerkezet a tagok, mint felek között értelmezhető. A polgári jogi szerződések módosítása alapvetően konszenzushoz kötött és a feleket döntően az egyenrangúság és mellérendeltség elveiből fakadóan azonos jogok és kötelezettségek illetik meg. A társasági szerződés esetében a konszenzustól bizonyos esetekben el lehet térni a szerződés módosítása esetén és a döntéshozatal során a szavazatok, azaz a féli döntési erő a vagyoni hozzájárulás mértékéhez és arányához köthető, vagy köthetik.

Mindkét esetben a tartalom meghatározása alapvetően a felek szabad akaratának függvénye az érvénytelenségi korlátokon belül. A szerződéses akaratot befolyásolják továbbá az ágazati jogszabályokban előírt, az adott szolgáltatásra vonatkozó előírások, feltételek együttese. A korlátok e körben a polgári jogi szerződések esetében bírói vizsgálat alá alapvetően csak a felek akaratából kerülnek, míg a társasági szerződés a bejegyzési és változásbejegyzési eljárás okán, illetve a törvényességi felügyeleti eljárásokból fakadóan alapvetően bírói kontroll alatt áll. A társasági szerződés egyebekben további korlátokat állít fel a szerződési akarat elé *expressis verbis* tiltásokkal, valamint hitelezői érdekek, munkavállalói érdekek, illetve a törvényességi felügyeletben megtestesülő közérdekvédelmi indok alapján.

Az alaktság tekintetében a polgári jogi szerződések írásbelisége kivételes a törvény, de nem a gyakorlat szerint, a társasági szerződések tekintetében a Ptk. azonban az írásbeliségen túl annak minősített okirati formáját követeli meg, bár a régi magyar magánjog elfogadta az alakszerűség nélküli társasági szerződések érvényességét is a személyegyesítő társaságoknál.¹⁸³

A szerződésszegés kérdését tekintve – amelyeket a tanulmány alapvetően nem tárgyal terjedelmi okokból fakadóan – rögzíthető, hogy az érdekpozíció által determináltnan bizonyos szerződésszegési helyzetek és jogkövetkezmények a társasági szerződés eseteiben nem értelmezhetők, míg egyéb esetekben, így különösen a tagi minőség *ipso*

¹⁸² SÁRKÖZY Tamás: Húsz éves a gazdasági társaságok törvényi szabályozása. *Gazdaság és Jog*, 2009/1. 8.

¹⁸³ NAGY Ferenc: *A magyar kereskedelmi jog kézikönyve különös tekintettel a bírói gyakorlatra és a külföldi törvényhozásokra I. kötet*. Budapest, Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt., 1904. 235.

iure megszűnése a vagyoni hozzájárulás elmulasztása okán, vagy a tagkizárás esete olyan szerződésszegési jogkövetkezményeket ismer, amely a szerződési jogból hiányzik, vagy csak részben feleltethető meg a szerződésszegések Hatodik Könyvben rögzített jogkövetkezményeinek, elsősorban a társasági hűség elvét kérve számon.

A nyilvántartásba vételi eljárást megelőzően, illetve az alatt bekövetkező szerződésszegések gyakorlatilag meghiúsíthatják a létrehozandó gazdasági társaság bejegyzését, így azok alapvetően teljes szerződésszegésként értékelhetők. A bejegyzést követően előálló szerződésszegések azonban már nem feltétlenül jelentik a szerződésszegés teljességét, e körben pedig az orvoslás iránti eszközök különös jelentőséggel bírnak. A közbenső szerződésszegés, ami a tartós jogviszonyokkal áll összefüggésben, elképzelhető a társasági szerződés esetében is, de semmiképpen sem a kötelező tartalmi elemek vonatkozásában. A kötelező tartalmi elemek tekintetében a fél akkor is szerződésszerűen köteles eljárni, amennyiben a másik fél közbenső szerződésszegést követ el, mert a társaság létét veszélyezteti az ezzel ellentétes magatartás.

A szerződésszegés jogkövetkezményei közül a természetbeni teljesítéshez való jog alapvetően értelmezhető, de a kedvezményezett pozícióban értelemszerűen nem a másik fél, hanem a társaság áll, viszont a visszatartási jog gyakorlása és a fedezeti szerződés a társasági szerződés megszegésének jogkövetkezményeként nem értelmezhető, mert a felek érdekpozíciója azonos, azaz a felek között szolgáltatás-ellenszolgáltatás nem áll fent. A visszatartási jog ennek megfelelően legfeljebb a szindikátusi szerződés esetében tölthet be jogkövetkezmény szerepet. Az elállás és a felmondás, mint szerződésszegési jogkövetkezmény már a szerződést megszüntető szankció, nevesítetten a személyegybesítő társaságoknál jelentkezik, és ebben az esetben is csak akkor alkalmazható, ha a jogosult teljesítési érdeke, a társaságban betöltött féli vagy tagi minősége a szerződésszegésből fakadóan megszűnt.

A szerződésszegések esetében a leginkább érvényesített és lehangsúlyosabb kártérítés jogkövetkezménye a polgári jogi szerződésekkel azonos módon, azonos kimentési feltételek mellett értelmezhető és levonható. A nevesített szerződésszegések tekintetében a késedelemre vonatkozó rendelkezések az általános szabályokon túl a féli minőség megszűnésének eredményét is magukban hordozzák.

A hibás teljesítés és annak féli vagy társasági jogi jogkövetkezményeinek levonása alapvetően a nem vagyoni hozzájárulás szolgáltatásának esetében képzelhető el. Bár nem a felek közötti társasági szerződésre vonatkozó szabály, de hangsúlyosan megemlítendő, hogy azok a felek, akik valamely fél nem pénzbeli vagyoni hozzájárulását tudomásuk ellenére a szolgáltatáskori értéket meghaladó értékkel fogadták el, az ebből eredő károkért a nem pénzbeli vagyoni hozzájárulást teljesítővel egyetemlegesen felelnek a társasággal szemben a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint. A teljesítés lehetetlenné válása szintén alkalmazható, amely esetben is alapvetően a társasági szerződés megkötése és a szerződés teljesítése közötti időben a lehetetlenség oka értelemszerűen kiküszöbölhető vagy megszűnhet. A teljesítés megtagadása a teljesítési szándék végleges hiánya, azaz teljes szerződésszegés a társasági szerződés esetében is megfelelően alkalmazható.

Hasonlóan láthatunk egyértelmű azonosságokat a megszűnés keretében, de a társasági jog differenciált szabályozása, határok között érvényesülő megoldásai különböző formájú és eljárásrendi megszűnési helyzeteket is vizsgál.

A polgári jogi szerződésekben a szabadság határai meglehetősen tágak az akarat tényező esetében, így atipikus szerződések is alkothatók, a társasági szerződés jóval zártabb és alapvetően formalizált jogintézmény.

A fentieket összegezve megállapítható, hogy a gazdasági tevékenység ellátása alapvetően nem kötött társasági szerződés megkötéséhez. A társaságok léte alapvetően közgazdasági döntés és üzleti akarat eredménye. Mindkét esetben azonban a cél közös: gazdasági tevékenység ellátása, gazdasági igények és érdekek kielégítése közvetlen vagy közvetett módon, amelyhez a polgári jognak a személyes szabadság kiteljesedése érdekében segítő kezét és alkalmazható jogintézményeket kell nyújtania. A Ptk. ezen feladata tehát nem program jellegű normarendszerként való felfogást jelent, hanem a társadalomszemlélete és emberképe alapján folyamatos fejlődést kíván meg kiszámítható jogalkalmazással, amely feladat az Alaptörvény rendelkezéseire figyelemmel alkotmányos kötelezettség is.

